

KATRAN

Sayı:6/ Eylül 2026

Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi

TARİH YAZICILIĞI İLE MANİPÜLASYON

ANA KİTAPÇIK

POLAT YILDIRIM • OĞUZ ÖZDEM • İREM ORUÇ • HAZAL KURNAZ • RABİA EGEMEN • SELMA BAL • YAĞMUR DUMAN • FATMA KARACA • BARIŞ CİCAN • HASAN KHOJA • NİSANUR TOPAL • KENAN DEMİRALAY • ŞİFA ERDEM • IŞILAY KELER • ÜMİT GÜNDOĞUÇ • NURAY YAY • HELİN ÖNAL • UTKU ÜZMEZ • TUANA KOŞMA • RANA KURU • SÜMEYYE HELİMERGÜN • SEVİM YENİGÜN • ADA SU BEZEK • SEHER ÇEVİK • NİSA KARCI • SÜMEYYE YAVUZ • İDRİS HASANOĞLU •

HİKÂYE EKİ

ALİSA ÇİÇEK AKYOL • LAZİZBEK RAXİMOV • TARIK KAHVECİOĞLU • ECE GÜL • SILA IŞIK • GİZEM YENİKLER

DOSYA EKİ

AHMET BUĞRA ÖKSÜZ • NURAY YAY • SERDAR ERDOĞMUŞ

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

NURAY YAY

EDİTÖR

HAZAL KURNAZ
SEVAL TUNÇ
NURAY YAY

Dizgi/Mizanpaj

NURAY YAY

Karikatürler

NURAY YAY

İÇİNDEKİLER

Nuray YAY

GRAMER BİLGİSİ Benim Tarihim, Senin Tarihin, Onun Tarihi

Oğuz ÖZDEM

Hayaller ve Gerçekler

Polat YILDIRIM

Nereye Kadar Demokrasi

İrem ORUÇ

Tarafımı Seçmem Gerekirse: Tarih Yazıcılığında Öz, Duygu ve Şeffaflık

Rabia EGEMEN

Hafıza

Hazal KURNAZ

Politik Gerçeklik

İÇİNDEKİLER

Selma BAL

Yitik Şiir

Barış CİCAN

Tahtakuruları

Yağmur DUMAN

Veda

Hasan KHOJA

Gözlerin

Fatma KARACA

Eşik

Nisanur TOPAL

Kuyunun Dibindeki Ayin

Nuray YAY

Özgürlüğüme

Hazal KURNAZ

On Dokuz Eylül

Kenan DEMİRALAY

Karanfil

İÇİNDEKİLER

Fatma KARACA

Vardın

Şifa ERDEM

Bir Parça Ölüm, Bir Parça Yalnızlık

Işıl KALER

Eski Sen ve Biz

Ümit GÜNDOĞUÇ

Delinin Oğlu

Helin ÖNAL

İlkem; Düşüşlerimi Saymak

Utku ÜZMEZ

İhtilal

Tuana KOŞMA

Gabriel'in Aydınlanması: James Joyce'un Kısa Hikâyesi "Ölümler"

Rana KURU

Akıl Hastalığına Rağmen Yaşamak

İÇİNDEKİLER

Sümeyye HELİMERGÜN

Sanatın Gölgesinde: Çağdaş Sanatın Absürt Komedi

Sevim YENİGÜN

Eskimo

Ada Su BEZEK

Buzun Hafızası

Seher ÇEVİK

Ayrılık

Nisa KARCI

Beni Yalnız Bırakma Olur mu?

Sümeyye YAVUZ

Nereye?

İdris HASANOĞLU

İncir Ağacı

NESİLLER

KURGULANMIŞ

TARİHİ

OKUYARAK

UYUSUN DA

BÜYÜSÜN

GRAMER BİLGİSİ

Benim Tarihim, Senin Tarihin, Onun Tarihi

Nuray YAY

Oda arkadaşımın çok ağır bir “neden yaşıyoruz” başlıklı soru yağmurundan geçtikten sonra-ki birileri bunun burjuva işi olduğunu düşünebilir-uyumak üzereydik. Uykulu hâlimle konuştum:

“Böyle dolambaçlı taşlı topraklı yollardan gidiyoruz da Zehra, umarım vardığımız yer şehir merkezi olmaz.” İşte, birazdan okuyacağınız denemenin özeti bu söz. Biraz dolanıp hepimizin bildiği yere varacağız ama dolanmanın da tadı var. Konumuz Tarih Yazıcılığı ile Nesillerin Manipülasyonu.

Bilirsiniz efendiler, tarih bize saf bilgi olarak sunulmaz. Her zaman birilerinin çıkarlarına hizmet etmelidir. Açıkçası böyle gün gibi ortada olan bir şey için birçok kitap ve makale yazılmış, ben de gözlerime inanmadım çünkü eninde sonunda okuduğunuzda baştaki söze dönüyorsunuz. Bir tane de ben yazayım dedim, saçmaladığımı makalenin uzun uzun yazdığım 3. Bölümünden sonra fark ettim. Bu yüzden yine deneme yazıyorum. Ben basit bir adamım efendiler, edebiyat yapamam sohbet ederim. Her neyse dediğim gibi aynı konu üzerine çok kitap var. Anderson diyor ki:

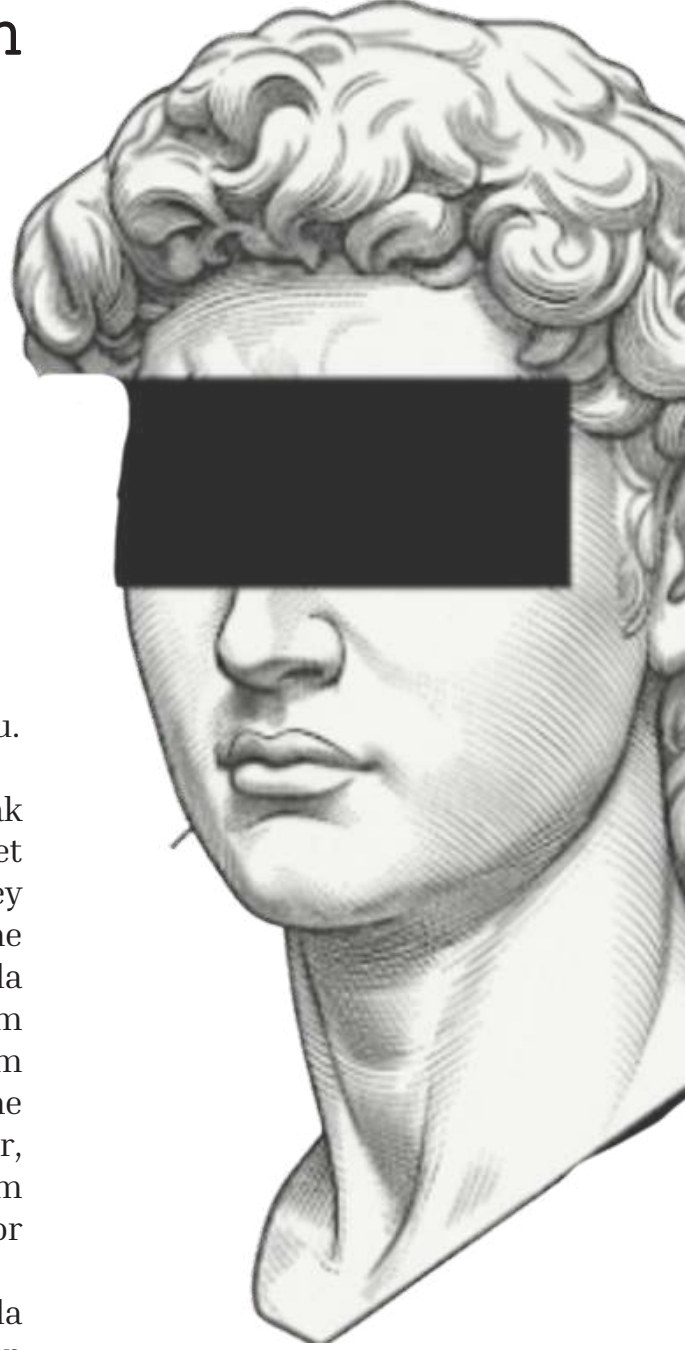
“Milliyetçilik hayal ürünüdür, toplumları bir arada tutsun diye uluslar uydurmuştur.” Hobsbawm çıkıp diyor ki:

“Gelenek diye bir şey yok kardeşim, devletler gelenek diye 10 yıllık şeyleri bize gösterip meşruiyet kazanırlar.”

Sonra Renan demiş ki:

“Ulus olmak için zaferleri hazırladığımız gibi yenilgilerin büyük bir kısmını unutturmamız gerekir. Nihayetinde zaten hayalî bir cemaat, bari çekici olsun değil mi?”

Daha bir sürü var. Foucault, White, Benjamin, Galeano, Nota ve yorulup da bulamadığım başkaları... Hiçbiri için ayrıntıya girmek istemiyorum, denemeyi okul ödevine dönüştürmeye hacet yok.

GRAMER BİLGİSİ

Benim Tarihim, Senin Tarihin, Onun Tarihi

Araştırmalarımın nihayetinde özgün olarak ne sunabileceğimi buldum: Bu işin sosyolojik boyutunu yeni çağ ile birlikte inceleyeceğiz. Havalı olsun diye kavram bile buldum. “Algoritmik atomizasyon”. Bir ilke mi öncülük ediyoruz yoksa. Şaka. Peki ne bu algoritmik atomizasyon. Efendiler sosyal medya kullanıyorsanız kişiselleştirilmiş önerileri bilmeniz işten bile değil. Bu öneriler her bireye mikro-tarih anlatıları sunar. Örneğin ben bir figürün övüldüğü bir video ile karşılaşırım, siz gömüldüğü bir video ile. E hani kişiselleştirilmişti Nuray? O zaman her birimiz siyasi görüşümüze uygun öneriler görmez miyiz? Evet, siyasi görüşümüze uygun öneriler görürüz. Ama mesele bu değil. Mesele şu ki biz bunu fark etmiyoruz. Algoritma bana bir tarih figürünün kahramanlığını gösteriyor, sana aynı figürün hainliğini. Sen “Ben doğruyu biliyorum” diyorsun, ben “Ben doğruyu biliyorum” diyorum. İkimiz de kendimize göre haklıyız. İşte buna ben “Algoritmik Atomizasyon” diyorum. Yani toplumun parçalanması değil bu. Bu, toplumun parçalandığını bilmemesi. Gerçi benim kavramım daha çok doğurduğu sonuçlar bakımından özgünlük kazanıyor. Soruyorum size bu denli bölünmüş ve sürekli olarak kendi dünya görüşüne uygun olacak şekilde algoritma tarafından pohpohlanan bir nesil nasıl “ulus” olabilir? Olamaz zaten. Milliyetçilik dediğimiz olguyu savunan grup o kadar daralır ki yıllar sonra, bunun artık bir neo-milliyetçiliğe dönüşmesi gerekir. Kapitalizmin teknoloji ve algoritmalar ile neo-kapitalizme dönüşmesi gibi düşünebilirsiniz. Örneğin gözetim kapitalizmi dediğimiz, yanlış bilmiyorsam Byung-Chul Han’ın Psikopolitika’sında geçen olgu, tamamen algoritmaların kendi içimizde oluşturduğu iç panoptikon ile ilgilidir. Kendi kendimize kısıtlanırsınız mesela. Bu tabii başka bir yazının konusu olacak kadar derin bir konu. Bahsetme sebebim birazdan konu iktidarlara gelince onları sadece birer kavga çıkartan olarak görmek yerine aynı zamanda neo-kapitalizmin işleyişinin kurbanları olarak da görmek.

GRAMER BİLGİSİ

Benim Tarihim, Senin Tarihin, Onun Tarihi

Sonuçta yaptıkları her şey birer petrol avı. Zuboff, veriye günümüzün petrolü der, bu sebepten bunu söyledim . Kısaca kolektif benliğe ihtiyaç duyan her ideoloji bu şekilde dönüşüme uğrar. Konumuza dönecek olursak milliyetçilik de öyle. Birkaç yıl içinde ben birlik olmuş koca bir ulus hayal edemiyorum. Gittikçe daha kabileci bir hâl alıyoruz. Bu durum fikrimce ulus-devleti yok eder ancak ulus-devletçiği doğurur.

Bakın, bahsettiğim şey şu efendiler. Hâlâ insanlar milliyetçi olabilir, hâlâ “İşte benim ulusum bu” diyebilir. Ama bu sonuca götüren yollar herkeste aynı değildir. Kimi bir düşmana karşı olan tavrından ötürü ulusunu sever çünkü algoritma karşısına bunu çıkarmıştır. Kimi ise bir gelenekten ötürü. Farklı yollardan şehir merkezine gelen insanlar, sürekli aynı yolu kullanıp patikalaştıran insanlar nereye kadar birlik içinde olabilir? Bir ulus içinde kabile anlayışı başlar. Bana göre neo-milliyetçilik budur. İnsan ait hissetmek ister ve ne yazık ki ait hissetmesini sağlayan şey izleyip beğendiği videoya gelen binlerce yorum ya da beğenidir. Birlikte yapılan maksimum fedakârlık yıllar boyunca bir videoyu beğenmiş olmaksa bir savaş hâlinde istikrarlı bir milliyetçi savunma beklemek ütopyacıdır. Tarihi yazan algoritmadır.

Peki iktidarlar bunu nasıl kullanır? Bence asıl soru bu. Kısıtlamalar bir yere kadar.

Nasıl olur da koltuğuna

zarar vermeyecek bir

algoritma düzeni oluştururlar?

Öğrencinin en fazla 8 saatini

alan okulunda okutulan tarih

kitaplarına müdahale etmek

demode oldu sanki. Evet,

üstelik verimsiz de. Elinizin

altında birçok bilgi varsa ve

kısıtlamalar bir işe yaramıyorsa

yapabileceğiniz en mantıklı şey

kavga çıkarmaktır.

Zıt içerikler üretmek insanları

kutuplaştırır ve olası bir sorunda

organize olmalarını engeller.

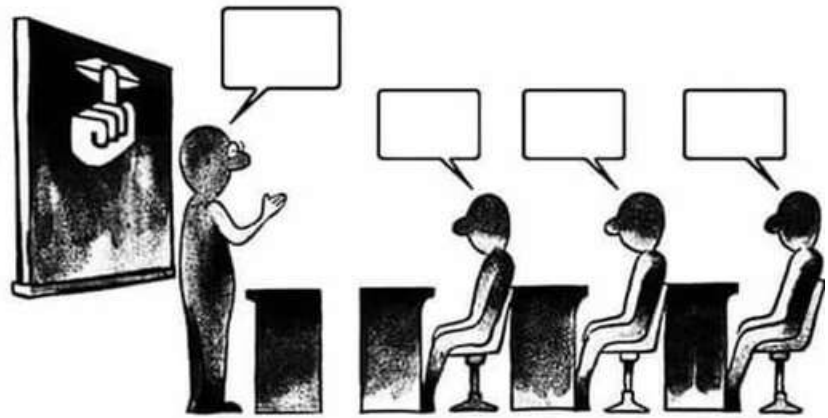
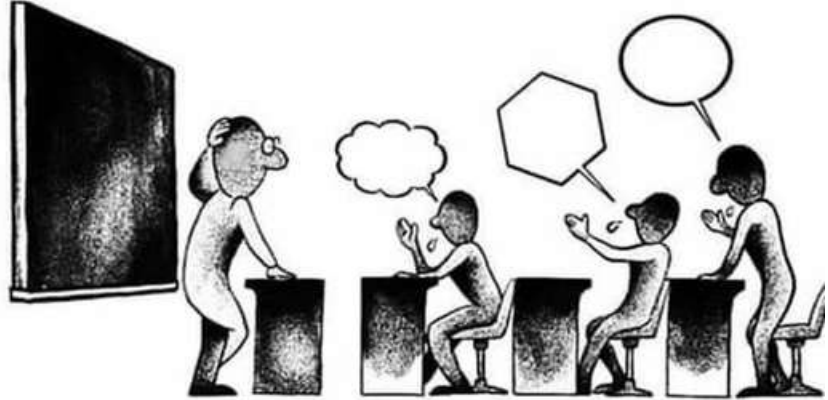
Şeytanın aklına gelmez ama

koltuk zekâsı

başka bir şey efendiler.

Kısacası ulusun kabile düzenine

dönmesi birilerinin işine yarar.

İyi mi oldu kötü mü bilmiyorum. Ama bildiğim bir şey var ki efendiler, bu düzen en çok tarihin kendisini katlediyor. Eskiden devletler, tarihi bir heykel gibi yontardı. Eğriydi, yanlıştı belki ama karşısına geçip bakabilirdiniz. Şimdilerde heykeli parça parça görmek zorundayız. Ortada ne tartışılacak bir ortak geçmiş kaldı ne de belgenin bir hükmü. Arkasına epik bir müzik koyulan 15 saniyelik her video, bin yıllık hakikati yıkıyor artık. Ve biz buna “Vay be” diyoruz. Bir tarihçi okunmaz, dinlenmez ama 15 saniyelik videolar rekora gider çünkü hoşumuza gider; kısa yoldan ait hissetmek. Tek bir hakikat kalmadı ki tek bir karşıtı olsun. Sahiden oluyor mu bu? Sahiden tek bir gerçek yok mu? Sahiden 5-10 ideolojiden ibaret değil mi halkımız? Bunları kendime soruyorum. Ve bu soruyu sorma sebebim algoritmanın sürekli önüme aynı tarihi çıkarıyor oluşu, bu tarihi videoların yüz binlerce beğeni almış oluşu. Oysa yaklaşık 90 milyonda 100 bin nedir ki? Bunları yazarken bile kendi doğruma o kadar saplantılı kalmışım ki bu algoritmanın ne kadar tehlikeli olduğunu bir kez daha gördüm şimdi. Koca bir okyanusta küçük bir su damlasından ibaret olan yüz bin kişiyi, algoritmalar ekranıma öyle bir yığıyor ki kendimi mutlak hakikatin yarı tanrısı sanıyorum. Gördüğüm her video kendi düşüncelerimin tekrarı ama ben sanıyorum ki tüm ülke bunu haykırıyoruz . İyi ama elimdeki ekran kapandığı an ne ulus kalıyor geriye ne de şanlı mikro-tarihler. Sadece karanlık ekrandan yansıyan yapayalnız, şaşkın insan yüzü... Ve yan ranzada Zehra. Bu yol şehir merkezine mi çıkıyor?

**Tarihçi ister liberal ister
muhafazakar görüşlere sahip
olsun, önemli olan iktidarın
işleme şeklidir.**

Michel-Rolph Trouillot- GEÇMİŞİ SUSTURMAK

HAYALLER VE GERÇEKLER

Oğuz ÖZDEM

O 1955 doğumluydu, ben ondan bir yaş küçüktüm. Evlerimiz birbirinden uzakta da olsa aynı mahallenin çocuklarıydık. Ortak hiçbir yanımız yoktu ama okul gibi top oyunu gibi mecburen aynı yerde bulunma zorunluluğunun olduğu bazı durumlar hasıl oluyordu ki aslında bundan ikimiz de hoşnut değildik.

Ortaokul ikinci sınıftaydık ve ilgi alanlarımız değiştiği gibi fiziksel şeklimiz de değişiyordu ki onun ürkek bir yürek yapısına rağmen herkesi tedirgin eden ve ürküten vücuduna karşılık, bendeysce cesur bir yüreğe asla yakışmayan çelimsiz ve şekilsiz bir beden vardı. O fiziksel yapısını hemen her ortamda avantaja çevirirken bense içimde kopan fırtınalarla boğuşuyordum.

Galiba son sınıfın son günleriydi nedenini şimdi tam hatırlayamadığım bir meseleden bizi karşı karşıya getiren güya arkadaş topluluğu etrafımızda kıs kıs gülererek kapışmamızı bekliyorlardı. Hani yüreğini bildiğimden çok da fazla üzerime gelmeyeceğini tahmin ediyordum. Bir ara ikimiz de birbirimizin yakasından tutuk. O, bir fırsatını bulup etli ve kocaman eliyle elimi tutup öyle bir büktü ki kırılan bileğimin sesi ile, o anda can havliyle burnunun üzerine indirdiğim kafa darbesiyle kırılan burun kemiğinin sesi birbirine karıştı.

O olaydan sonra ikimiz de birbirimizden hep uzak durduk. Ta ki 1977 yılında aynı okulda öğretmen olarak bir araya gelene kadar. Farklı liselerde farklı eğitim enstitülerinde farklı farklı siyasi kulvarlarda yol almış ama ne tesadüftür ki aynı şehrin aynı okulunda karşı karşıya gelmiştik.

Bedenen hala iri olmasına rağmen zamanla biraz daha disipline girmiş vücut yapısı ve fazladan çenesine kadar uzayan ülkücü tipi bıyığına karşılık bende değişmeyen aynı şekilsiz ve çelimsiz vücuda ilaveten fazladan eklenen fırça misali bıyık. Hepsi o kadar.

Tam üç yıl gerekenler dışında karşılıklı tek kelime etmeden birbirimizi kollayarak geçirdik. Ben onun evlendiğini, iki çocuğu olduğunu uğruna hayatını ortaya koyduğu idealleri gereği birinin adını Turan diğerinin adını Kuran koyduğunu ama Kuran adı dinen ve resmen kabul edilmeyince harflerin yerlerini değiştirerek Karun yaptığını öğrenmiştim. O da benim benzer şekilde bir kız bir erkek iki çocuğum olduğunu ve birinin adını Devrim diğerinin adınıysa Sosyal koymak istediğimi ama benzer prosedürle Sosyal adının kabul görmediğini onun yerine Soysal koyduğumu öğrenmişti.

Fakat bir gün onun, öğretmen odasında ortak bir arkadaşımıza adı Karun olan çocuğundan dolayı çevresinden çok fazla eleştiri aldığını “bu ne zenginlik hevesi gardaş başka ad mı bulamadın?” diyenlerden bıkip usandığını meselenin öyle olmadığını anlatmaktan yorulduğundan bahsediyordu ki ilk defa o gün birbirimizde farklı bir gözle baktık.

Ve o yıl geldi askeri idare hem cismani hem de ruhani olarak hepimizin üzerinden silindir gibi geçip gitti. Her iki taraftan da sivri sivri insanların neredeyse yarısından fazlası belki de zaten gerçekleşmeyeceği ideallerini bırakıp maddi dünyanın derinliklerine daldılar. Seksen darbesi çok şeyleri alıp götürürken ve sevenleri ayırırken, bazılarımızı yaklaştırmaya, neden ve niye sorularının sorulmasına ve “salakmışız biz?” duygusunun yerleşmesine neden oldu.

Ve bu sorgulama bir insan ömrünün çeyreğine tekabül edecek kadar uzun sürdü. Hiçbirimiz asla gerçekleştirmeyecek hayallerimizden vazgeçmeden, önceleri militanı sonradan sempatzanı gibi devam ettik yaşamaya. Düşman gözüyle gördüklerimizin aslında belki de kendimize en yakın kişiler olduğunu anlamaya başladık biraz. Ne onların bizim için diledikleri Moskova yolculuğu gerçekleşti ne de bizim yakıştırdığımız faşist yaftası oturdu onların üzerine. Aslında net olarak ne istediğimizi o geçen çeyrek ömürden bir çeyrek daha gittikten sonra çok iyi anladık ki hepimiz bu ülkenin daha yaşanası bir yer olması hususunda farklı yolları benimsiyorduk.

Ömrümüzün üçüncü çeyreği rehber Kuran hedef Turan diyenlerle, ne Amerika ne Rusya tam bağımsız Türkiye diyenler için tam bir hayal kırıklığı oluyordu. Hepimizin hayalleri ve idealleri yıllar önce bize söylenen hedeflerin çok uzağında bir yere savrulmuş, geride kalansa kocaman bir hayal kırıklığı yanında daha da acısı, o Turan'ını ben de Devrim'imi kaybetmiştik.

Şimdilerde ne mi yapıyoruz?

Diğerlerini bilmem ama son çeyrekte o ve ben hemen her gün Kapadokya'nın sessiz ve güzel bir mekanında kışın şömine önünde yazın terasta, ben; yıllardır ihmal ettiğim Şevket Süreyya Aydemir'in Suyu Arayan Adamını, Ziya Gökalp'in Türkçülüğün Esaslarını ve Falih Rıfkı Atay'ın Zeytin Dağını okurken o da Nazım Hikmet'in Memleketimin İnsan Manzaralarını, Albert Camus'un Başkaldıran İnsanını ve Ali Ekber Doğan'ın Geleceğin Belleğini okuyup kahvelerimizi yudumluyoruz.

İnanır mısınız saatlerce oturduğumuz halde belki bir günde toplam sadece beş dakika konuşuyoruz. Bir de kitap okumaktan sıkıldığımızda uzaklara bakıp geçen yetmiş yılın muhasebesini zihnimizle savaşıyor yapıyoruz.

NEREYE KADAR DEMOKRASİ

Polat Yıldırım

Demokrasi, çağımızın kutsal yönetim biçimi. Demokrasi sayesinde insan hakları gelişebilir ve koruma altına alınabilir, demokrasi olmadan halkın özgürlüğü tehlikededir. Sonuçta demokraside egemen güç halktır, eğer halk dışında bir egemen olursa zavallı halk nasıl korunacaktır? Demokrasi övgüsü medyada, kitaplarda kendisine bolca yer bulur. Günlük sohbetlerde demokratik ülkeler iyi birer örnek olarak sunulur, demokrasi fidanının yeşermediği ülkeler ise genellikle kötü örneklerdir. Peki gerçekten demokrasi denildiği kadar iyi bir rejim midir? Winston Churchill'in bir sözü geliyor aklıma. Şöyle diyordu Britanya'nın muzaffer Başbakanı: "Zaman zaman denenmiş olan diğer tüm yönetim biçimleri hariç olmak üzere, demokrasi en kötü yönetim biçimidir."¹ Demokrasi ile ilgili söylenmiş en güzel sözlerden biri. Demokrasinin bu kadar popüler olmasını sağlayan en önemli etkenlerden biri hiç şüphesiz diğer ideolojilerin büyük acılara sebep olmasıdır. Faşizm, Nasyonal Sosyalizm, Komünizm gibi. Bu ideolojilerin vahşetleri ve başarısızlıkları demokrasiyi daha değerli kılmıştır. Eski yönetim biçimlerine dönülemezdi, insan tükürdüğünü yalar mı hiç! Eldekilere de bakılınca demokrasi ehveni şer idi. En azından teoride ve uygulamada az çok insanların seçme hakkı ve denetleme imkanları vardı. Ama ehveni şer yanlış bir şekilde değerlendirildi. Hem geçmişte hem günümüzde.

. Çünkü insanlar çoğu zaman demokrasinin bir araç olduğunu unutuyorlar. Demokrasinin nihai bir amaç olduğu zannındalar. Demokrasi bir araçtır; insanların huzur ve güven içinde yaşayabilmeleri, kendilerini gerçekleştirebilmeleri için. Eğer demokraside insanlar bu amaçları sağlayamıyorsa demokrasinin savunulması son derece manasızdır. İnsanlar nasıl tarih boyunca dünyanın çeşitli yerlerinde birçok yönetim biçimi benimseyip bunlardan vazgeçmişlerse demokrasiden de bir gün vazgeçilebilir.

NEREYE KADAR DEMOKRASİ

Polat Yıldıırım

Ne bir insan ne de insan dışındaki şeyler zamana karşı direnebilir. Ne diyordu Türklerin ulu kağanı Bilge Kağan: “Zamanı Tanrı yaşar, insanoğlu hep ölmek için yaratılmış.”. Hal böyleyken demokrasiye insanlığın sonuna kadar benimsenecek bir şey olarak bakmanın imkansızlığı ortaya çıkıyor. Nasıl demokrasi kendinden öncekilerin yerini almışsa demokrasinin yerini şu an hayal bile edemediğimiz bir şey alabilecektir.

Demokrasi halkın kendi kendini yönetmesi olarak tanımlanır, demokrasiler kendini monarşi şeklinde de gösterebilir cumhuriyet şeklinde de. Ama hangi şekilde olursa olsun bir parti aristokrasisi de ortaya çıkabilir. Bu aristokrasi kendini en çok partililer arası akrabalık ilişkilerinde gösterir. Babadan oğula milletvekilliği, dayıdan yeğene belediye başkanlığı gayet olağan olarak karşılanabilir. Sonuçta halk ne derse o olur! Bir de halkın doğru karar verdiği varsayılır demokrasilerde, en azından demokratik sistemin iyi işleyebilmesi için. Halk doğru kararlar da verebilir yanlış kararlar da ki halkın yanlış kararlar vermesi her zaman ihtimal dahilindedir. Halk denilen kitle uzaydan gelen bir topluluk değildir ki, her gün sokakta gördüğümüz, konuştuğumuz insanlardan mürekkep bir topluluktur. İşte demokrasinin en büyük zaafı burada yatar. Halk kendini yönetme hakkına sahiptir ve bu hakkını başkalarına devretme hakkına da sahiptir. Böyle bir durumda da Carl Schmitt’in söylediği gibi halk demokratik yönetime son verebilir. Çünkü demokrasilerde (ya da en azından demokratik olduğu söylenen rejimlerde) rejimin akıbeti konusunda nihai kararı halk verir.² Demokrasiden çıkan diktatör hukuka uygun olarak diktatör olmuştur.

NEREYE KADAR DEMOKRASİ

Polat Yıldırım

Bir ülkede bir darbeye iş başına gelen bir diktatörü düşünelim. Bu diktatör mevcut anayasaya aykırı olarak ve halk iradesine dayanmaksızın ülke yönetimini ele geçirmiştir. Dolayısıyla bu diktatörün yönetimi ele geçirme biçiminin demokratik ilkelere ters düştüğü söylenebilir. Ama demokrasiden doğan diktatörümüz için aynı şey söylenemez bilakis diktatörümüz meşruluğunu demokratik sistem sayesinde elde edebilmiştir.

Ve son olarak şu soru sorulmalıdır: çoğu insan demokrasinin tartışmasız bir şekilde en iyi ideoloji olduğunu savunur. Ama insanlar demokrasinin özünü kavradıkları ve demokrasiyi benimsedikleri için mi böyle savunurlar kutsal ideolojiyi yoksa kendilerine demokrasi en iyi rejim olarak öğretildiği için mi?

¹Andrew Heywood, “Siyaset”, çev. Fahri Bakırcı (Ankara: Felix Kitap, 2021), s. 134.

² Karl Doebling, “Genel Devlet Kuramı”, çev. Ahmet Mumcu, (İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2018), s.174. Schmitt demokrasi ile ilgili bu görüşünü Weimar Cumhuriyetinin anayasal düzeni ile ilgili olarak dile getirmiştir. Ve Schmitt’in bu görüşü ileri sürmesinden yıllar sonra Hitler’in seçimler sonucunda iktidara gelmesi ve diktasını kurmasıyla Schmitt’in eleştirisinin haklılığı ortaya çıkmıştır.

TARİHE IŞIK
TUTUYORUM

TARAFIMI SEÇMEM GEREKİRSE:

Tarih Yazıcılığında Öz, Duygu ve Şeffaflık

İrem ORUÇ

Tarafımı seçmem gerekirse... Bir gün konuya adaptasyon sürecim başlar. Konunun etkisini tüm ruhumla hissetmeden yorum yapmam. Özellikle konum bir milletin geçmişi olduğunda, orada tarafsız bir mücadeleye girebileceğimi sanmıyorum. Çünkü o geçmiş yalnızca kronolojik bir yol değil; acılarla, gururla, travmalarla ve sessizliklerle dolu yaşayan bir hafızadır. Objektif olan bu devasa yolda kendi özümü nasıl katarım ve bir de taraf tutarım? Yol bir tarafa evrilirse o yolu lehime çevirmek işime gelebilir, ama o zaman sözüme kim güvenir? Asıl olan, tarafsız olup şeffaf bir şekilde mücadele etmektir. Olduğu gibi, “ben” duygusundan uzak, işe geldiği gibi değil de düz, olduğu gibi.

Tarih yazmak, soğuk bir belge incelemesiyle başlamaz. O, önce bir adaptasyon sürecidir. Konu bir milletin geçmişi olduğunda bu adaptasyon daha da derinleşir; çünkü o geçmiş hâlâ yaşayan insanların hafızalarında, aile anlatılarında ve kamusal tartışmalarda dolaşır. Tarihçi bu geçmişe “tüm ruhumla hissetmeden” yaklaşamaz. His, zayıflık değil; gerçekliği kavramanın ilk koşuludur. Ancak hissetmek ile taraf tutmak arasında ince bir çizgi vardır. Hissetmek, olayın ağırlığını içselleştirmektir. Taraf tutmak ise bu ağırlığı kendi lehine çevirmek, bazı delilleri öne çıkarıp diğerlerini görünmez kılmaktır. Birincisi zorunlu ve insani; ikincisi ise güveni yok eden bir manipölasyondur. Yol bir tarafa evrilirse o yolu lehime çevirmek işime gelebilir. Ama o an tarihçi olmaktan çıkar, savunmacı veya ideolog olur. Okur bunu hisseder ve güven bir kez kırıldığında en doğru cümleler bile şüpheyile karşılaşır.

Bir milletin geçmişi söz konusu olduğunda tarafsızlık iddiası özellikle ağırlaşır. Çünkü bu geçmiş hâlâ kimlik inşasının temel malzemesidir.

TARAFIMI SEÇMEM GEREKİRSE:

Tarih Yazıcılığında Öz, Duygu ve Şeffaflık

İrem ORUÇ

Resmi anlatılar çoğu zaman “milli birlik” adına bazı gerçeklikleri görünmez kılar; karşı anlatılar ise kimi zaman aynı hatayı “travma” adına tekrarlar. Her iki taraf da “ben” duygusunu merkeze alarak yolu kendi lehine eğebilir.

Bu noktada şeffaflık, tarafsızlığın yerini alabilecek en güçlü araç haline gelir. Şeffaf tarihçi kendi konumlanışını gizlemez; hangi kaynakları neden seçtiğini, hangilerini neden dışarıda bıraktığını açıklar; “ben” duygusunu denetim altında tutar ve görünür kılar. “Olduğu gibi” anlatmaya çalışırken “benim gördüğüm gibi” olduğunu da itiraf eder. Bu yaklaşım duygusuzluk demek değildir. Tam tersine, duyguyu yok saymak en büyük tarafsızlıklardan biridir. Bastırılmış duygu yeni bir çarpıtma yaratır. Gerçek tarafsızlık çabası, duyguyu reddetmek değil, onu şeffaf bir filtreye dönüştürmektir.

Şeffaflıkla mücadele etmek, “ben haklıyım” iddiası yerine “ben böyle gördüm, işte delillerim, işte sınırlılıklarım” demektir. Bu duruş okura düşünme ve sorgulama alanı bırakır. Ve tarih, ancak sorgulandığı ölçüde özgürleştirici olur. Çoğulculuk da bu şeffaflığın doğal sonucudur. Tek bir anlatının egemen olduğu yerlerde hafıza çatışmaları derinleşir. Farklı perspektiflerin yan yana var olabildiği bir ortam hem daha zengin hem de daha dürüst bir tarih üretir.

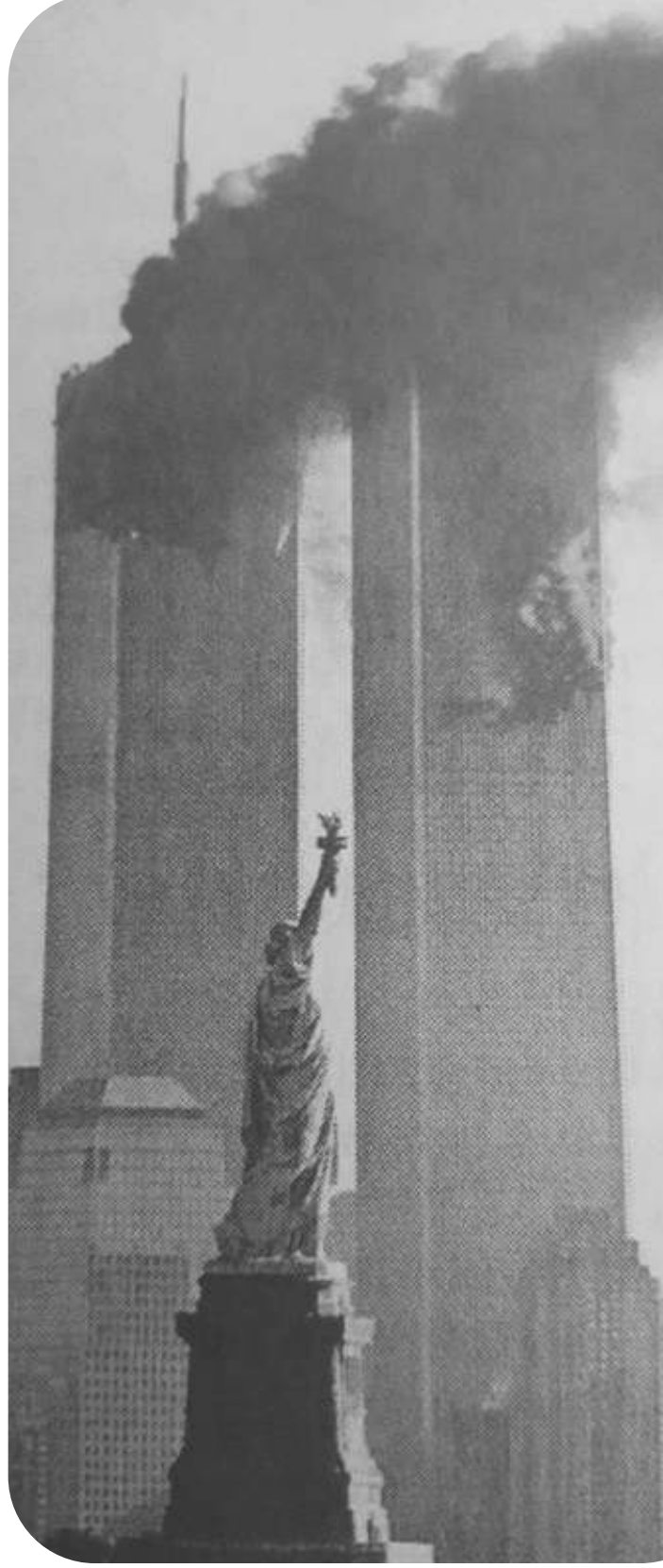
Bu devasa kronolojik yolda kendi özümüzü katmadan ilerlemek mümkün değildir. Önemli olan, bu özü yolun lehine çevirme dürtüsüne karşı koymaktır. Tarihçinin asıl erdemi, şeffaflıkla donanmış bir dürüstlikle “olduğu gibi”yi aramaya devam etmesidir. Çünkü tarih ancak kendi sınırlılıklarını kabul ederek ve “ben” duygusunu görünür kılarak gerçekten özgürleştirici olabilir.

Gözlerimi kapatıp insanlığın ortak hafızasını düşündüğümde, karşıma devasa bir mahkeme salonu çıkıyor.

Kürsüde kazananlar oturuyor, sanık sandalyesinde ise kaybedenler... Ve yalancı şahitlik yapan bazı tarihçiler... Önlerindeki masada duran kalın ciltli kitapların üzerinde Tarih yazıyor. Bizler geçmiş, tarafsız, incelenen bir veri yığını sanma yanılgısına düşeriz çoğu zaman. Oysa insan elinin değdiği, insan zihninin süzgecinden geçen hiçbir anlatı tam anlamıyla çıplak ve tarafsız kalamaz. Tarih yazıcılığı, geçmişin sayfalarını aralamaktan ziyade o sayfalara kimin adına yazı yazılacağına karar verme işidir. "Tarafsız tarih" ideali, kulağa ne kadar adil ve cazip gelse de aslında insan doğasının sınırlarına çarpıp bükülen bir ütopyadır. Bir tarihçi, ne kadar nesnel olmaya çalışırsa çalışsın, içine doğduğu çağı, aldığı eğitimi, mensup olduğu kültürü ve hatta kendi dilinin sınırlarını bir palto gibi çıkarıp kapının eşiğinde bırakamaz. Arşiv belgelerini seçerken bir savaşı anlatırken ya da bir liderin portresini çizerken yapılan her tercih, aslında kaçınılmaz bir taraf oluşturmaktır. Neyi saklayıp neyi öne çıkardığımız bizi tarafsızlığın alanından çıkarıp öznelliğin karmaşıklığına bırakır. Hakikat tektir belki ama onun tarihin aynasındaki yansıması, aynayı tutanın açısına göre bin farklı şekilde görünür. Asıl tehlike, taraflı tarih yazıcılığının kendisinde değildir, bu doğaldır. Tehlike dediğimiz, bu taraflılığın "mutlak ve tarafsız bir gerçeklik" olarak okuyucuya veya dinleyiciye sunulmasıdır. Egemenlerin kalemle yazılan tarih, çoğu zaman mağdurların çığlığını bastıran koca bir gürültüye dönüşür. Bir kentin fethini anlatan sayfalar, o kentin sokaklarında evini, yurdunu ve geçmişini kaybedenlerin hikayesini nadiren yazar. İşte bu yüzden taraflı tarih yazıcılığı bugünün iktidar ilişkilerini meşrulaştıran politik bir araçtır. Bizler geçmişin ne olduğunu değil, egemenlerin bizim neyi hatırlamamızı istediğini okuruz. Peki, hakiki bir tarih bilinci nerede başlar? Takdir edersiniz ki, ne tam anlamıyla tarafsız kalması mümkün olan bir yazıda ne de bir ideolojinin militanlığını yapan bir taraftarlıkta bulabiliriz. Gerçek tarih yazıcılığı, yazarın kendi tarafını, kendi önyargılarını ve kendi zaafalarını dürüstçe söylediği şeffaf anlatılarda olur.

Katran karası bir geçmişı temize çekmeye çalışmadan, zaferlerin arkasındaki yıkımları, kahramanların arkasındaki trajedileri de görebilmektir mühim olan. Tarihçi, geçmişin bir yargıcı olamaz, olmamalıdır. Tanık olmalıdır. Sonuçta tarih, sadece yaşanıp bitmiş bir dünler silsilesi değildir. Bugünü kimin, nasıl yöneteceğine dair verilen bitmeyen kavganın, daha sürüyor ve sürececek olan kavganın, ta kendisidir. Sayfalara geçen her kelime birinin zaferi, silinen her isim ise bir başkasının sürgünüdür. Bizler taroh kitaplarını okurken sadece "ne olduğunu" değil, "kimin diliyle anlatıldığını" sorgulamaya başladığımız an, taraflı tarihlerin kurduğu duvarı yıkıp hakikatin yoluna adımımızı atmış oluruz.

POLİTİK GERÇEKLİK

Hazal KURNAZ

Gerçeklik bizi ne kadar kandırabilir?
Ona nasıl ulaşabiliriz hiç düşündünüz mü?

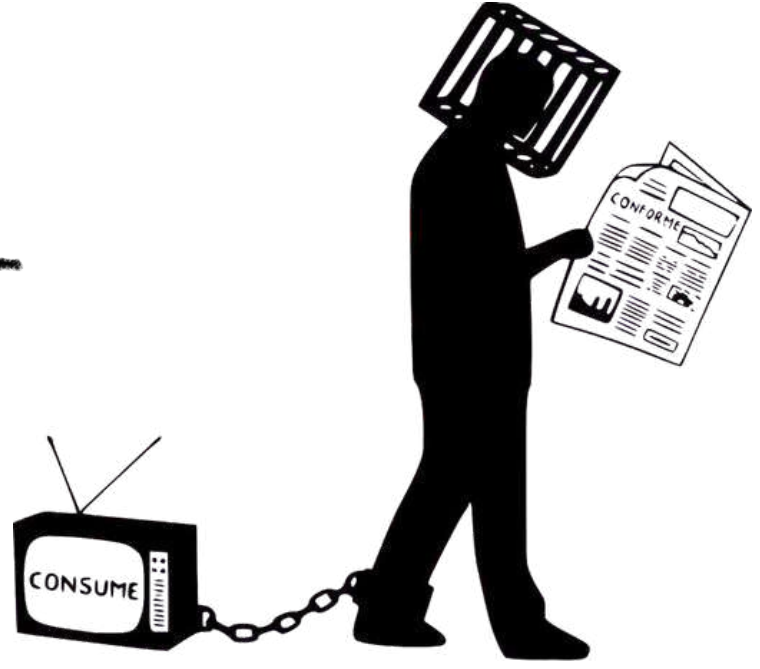
Her zaman doğru olan gerçekler yanlış olabilirdi. Çünkü biz hiçbir zaman doğruyu bulamadık. İnsanoğlu her zaman doğrunun peşindeydi. Bunu biliyoruz. Peki ya doğruyu yalanlayanlar... Politikacılar başta olmak üzere her insan kendi çıkarları doğrultusunda gerçekleri hep sürgün etmiştir. Nedeni asla bilinmez ama bilinmesi gereken bilgi kolaylıkla değiştirilebilir. Bu durum "cehalet" ile çok basit ve kolaydır. Cahil insandan hep bahsedilir çünkü onlar hep bir numaradır. Başkalarının hiç ama hiç ses çıkaramadığı ve korktuğu, kendilerini bir şey zanneden, aklıyla değil yükseklik kompleksleriyle diğerlerini alt üst ettiği bireylerdir bunlar. "Doğru bilginin bu insanlarla ne alakası var?" diyebilirsiniz. Daha demin söylediğim gibi; her insan kendi çıkarları doğrultusunda gerçekleri hep sürgün etmiştir. Yani övülmeyi evlat edinmiş veya statü atlamak konusu belirince yalanı huy edinmiş bu bireylerin kafalarını ezmeye kalkışırsanız, karşıdan gelebilecek gücü en derinlemesine hissedebilirsiniz. Hatta uğraşmak bile istemez, sessizce köşenize çekilirsiniz. İşte bu bireyler bu sırada doğruyu hep çarptırır, sizi asla inanılır biri olarak göstermezler.

Başta politikacılar demiştik. Evet, kimler sever ki onları... Politikacıların hiçbir zaman başkalarını düşündüğünü görmezsiniz. Toplum için yapılan yaptırımları söyleyecek olacaksanız, bu tarz işleri yapmaya mecbur oldukları için halkı kandırmaları gerekir.

POLİTİK GERÇEKLİK

Hazal KURNAZ

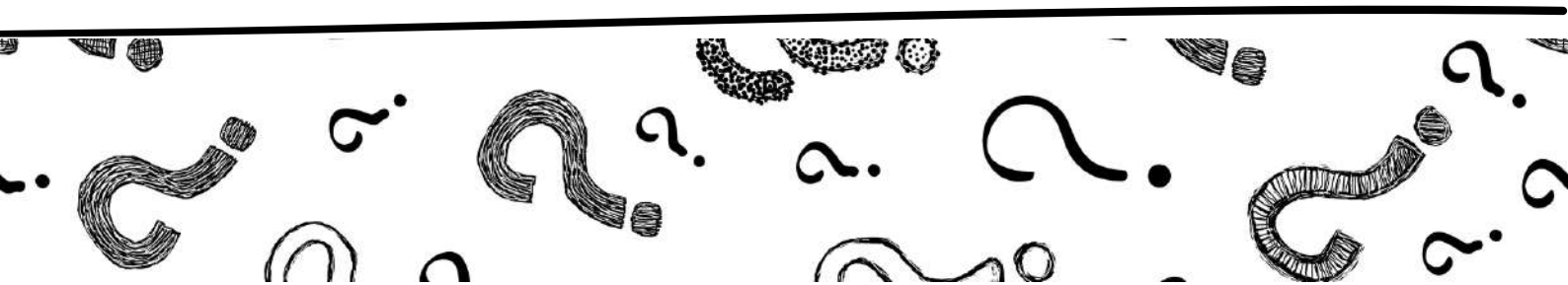
Halkı kandırmak bir hayli kolaydır.

Gündemi taze tutmak gibi ya da eğitim müfredatlarını gizliden gizliye değiştirmek gibi. Ve daha niceleri... Mesela doğru bilgiden devam edersek, her gün taze çıkan gazete manşetlerini takip ederseniz dün öğrenmek ve araştırmak istediğiniz olayları, yarınki daha heyecanlı haberlerle kolayca unutabilirsiniz. Böylece hiçbir gerçeği öğrenmeden yeni bir güne güneydin dersiniz. Eğer sıkı bir takipçi olursanız, yavaş yavaş hiçbir gazete veya basın medyasına inanmamaya başlar, ardından hemencecik sıkılmaya başlarsınız. Bu işin en kötü ve devletin ya da partinin en sevdiği kısım; halkın yavaş yavaş hâli hazır bir bilgisizliğe, cahilliğe sürüklenmesidir. Bundan dolayı bazı kimseler bu tarz durumları taraflı şekillerde insanlara haber edip, bir güzel kandırma planları yapmaktadır.

Tabii ki sizin için bu durum fecidir. Bütün hayatınızı sessiz bir cehalet denizinde geçirirsiniz. Hoş ki insanoğluna rahatlık batmaz ve bu cehaletten hoşlanır. Hayatı da bolca kahkahalar, eğlenceler içinde, hatta gülünç olmalı ki günlerini koyun gibi itaatkâr biçimde tüketerek muhalefetlere söverek geçirirler.

Gerçekler bir bir cehalet denizinde çırpınır durur. Ve onu bulup çıkaracak bir el arar, bekler. Peki daha ne kadar bekleyecek...

Sağlıcakla, sevgiyle ve bol sorgulanmış fikirlerle kalın.

YİTİK ŞİİR

Uzak bir ülkenin özlemi karıştı kaderime
Çoktan köhnemiş bedenim için
ağır bir yük bu.
Zamanın kıyısında uykusuz kalışımı
açığa vuruyor göz altı morluklarım.
Dalgalarla dans eden ihtiyarın savruluşu
anım kaçırıyorum
Uçuşan bir kelebeğe takılmışken
gözlerim
Nedenler ve niçinler nasıl da kırgın
damardan kora bir bileklik!

İşte tam da şeytan ve tanrı körebe
oynamaya başlamışken
Yitip gidiyor bedenim
Caddelerde büyüyen koca bir cesedim
ben
Bedenin ruha üstünlüğü dedikleri
Benim kendime küskünlüğümdür belki
Makalemde deli bir kadın yaşıyor
Her gece aynı silahla kendini vurur gibi
yapıp
Ertesi gün yeni bir kandırmacaya
başlıyor
Bu ucuz gösteri hiçbir sinemada
alkışlanmıyor
Seyirciler seviniyor beleşe bilet bulduk
diye.
Kadın üzülüyor
Kadının üzgün olduğunu kimse bilmiyor.

Ev işi bilmem baylar
Kendime mağlup olmaktır benim işim
Korkağımdır baylar
Üzülünce hemen süpürgeme atlar uzak
bir ülke
ararım
Dönüş yolunu bulmak için yerlere
gözyaşlarımı
bırakırım
Siz beni bir sevgisizlikle öldüremezsiniz
baylar
İki sevgisizlik bile yetmez öldürmeye
beni
Ne zaman kendime bir cellat arasam
Aynada beliriyor kanlı bir çift koca göz
O vakit göğsümde kocaman bir saat
tıkır tıkır işliyor
ve bir saniyesi bile beni deli etmeye
yetiyor

Hüzün perdesinden geçip gözlerime
ulaşan
geçmişin tortusudur yüreğim
Ellerim bir taş bebeği göğe fırlatırken
bilir avcuna düşenin mutluluk olduğunu
Yakalamaya çalışırken var gücüyle
Annesinin evde pişirdiği hiçliğin kokusu
gelirse burnuna
Bırakır yakalamayı, hiçliğin
doyurmayacağını
bile bile.

Yitirilen, gecenin en aşâğılık saatinde
yazılmalı
İlham perilerinin ölü bir başka periyi
hırpaladıkları.

TAHTAKURULARI

Belki de küreklerim uğruna kırıldı
Azgın dalgalı bir denizde çekerken
Ve ufukta
Işıksız karanlıklara giderken
Özgürlük uğruna,
Tabii, varsa eğer.
Belki de henüz ellerim kana bulanmamış
Ve fikirlerim çalınmamışken
Dinlediğim bir masaldı
Hayali bile serçeler öttürür
Meltemler estirirdi.
Ama beklenmedik dakikalar,
Ardı sıra dökülürken musluğumdan,
Bir kahve burukluğu
Mayıs soğukluğu, kaburgalarımı
sızlatır...
Birbirine göğüs kabartan,
Küçük tahtakuruları,
Ne şiirler yazdırır...
Her sabah manzarama çerçeve
Şu kirli pencere,
Bir fidan gösterdi
Hâlâ nemli gövdesi
Toprağına öylesine kök salmış
Fakat dalları,
Dalları budanmış
Dilimde tuzlu tatlarla izledim
İzledikçe küfretti gözlerim
Saat çok geçmeden tahtalarımı
kemirdim.
Sakın, sakın ha ses etme,
Dimağım boşken anca yatarım bu
kafeste
Sakın dedim
Sayfalarda kalsın mürekkeğim.
Artık irkilme de bedenim,
Hâlâ gözbebeklerimi küçültür bir köpek
sesi
Elimdeki son insan kalabilmişlik belirtisi,
Avuntular dolduruyor zihnimin
dehlizlerine
Ağzımda avuç dolusu talaşlar yokmuş
gibi,
Sırıttıyorum

VEDA

Vedaların sessizi makbuldür.
Gece aniden, plansız olanı...
Buna uymalı insan, gidecekse eğer.
Kalanın kalbi daha hızlı kabuk bağlar,
daha az acır içi.
İliklerinden daha çabuk atar vedayı.

Sen de,
tepenin üstünden yükselen güneş,
bir yaprağı aydınlatmadan git ki
hayatımdan;
ben de o doğan güneşin kavurucu
sıcağıyla
gömeyim seni toprağa.

Toprağı ıslatmadığım bir vakit git ki
benden;
kuru toprağa gömmem kolay olur seni.
Ağlarken ıslatırım toprağımı,
belki ıslak kalır o toprak üç beş gün.
Ama çıkar Leyla'sını arayan Mecnun,
alır bir avuç toprağımdan, götürür
çölüne.

Eğer dayanırsam o sıcak, kavurucu
güneşe,
işte o zaman silmişimdir seni
en dip köşemden bile.

GÖZLERİN

Gözlerin zahidlerin kahvesi gibi, öyle bir izi var,
Ruh uykudayken uyandırır, onda tılsımlı bir güç var.
O kahve rengi sihrin alemine her kim yaklaşırsa,
Özlemde ölür de kurtulamaz, ne kadar sakınsa.

Sübhansın Rabbim! Onu bir tutku ateşiyle var ettin,
Sanki aşkın narında pişmiş, eriyen bir cevher ettin.
Ey Rabbim! Bu bakışlar karşısında bana metanet ver,
Zira sarhoş oldum o gözlerde, kalmadı bende bir yer

Şarap kalbi aldatıp helakete sürüklerse eğer,
Gözlerinin kahvesinde zikir vardır, ibretlere değer.

EŞİK

bodrum katta bir ev tuttum, gücüm yetmedi
yüksekteki dünyalara
penceremi zorlayan ince ışık anlattı dışarıda
kalan zamanı
bir balkonu bile yok birkaç çiçek yetiştirecek
kadar
ama bir bilseniz
ne çok yer kaplıyor içimdeki kır bahçeleri

betonlara sığmayan güneşleri saklıyorum içimde
toprağa değmeyen sert ellerimle oyuyorum
duvarlarını bu kafesin
tenim karanlığa alıştı, yine de yetmedi hiçbir
saksı henüz
onca zamandır büyüttüklerime

dar penceremden göz kırpan ağaçlar rüzgarı
çağırıyor durmadan
içeri girmek istercesine vuruyor dalları cama
hatırimda değil ki hangi mevsim bıraktı onları
bana
gölgelerine çekilmiş tozu yıllarca kalkmamış
yollar
eteklerinde sessizce dans eden dutlar
yine de her bahar
adımı biliyor

geceye muhabbet demliyorum gözyaşlarımdan
ocağımda tüten tarçın ve karanfil
iki yansıma beliriyor ince belli bardağımda
biri küflü geçmişten, diğeri hâlâ ıslak
her dokunduğumda aynı çiğ ses, sanki narin bir
serzeniş
ama kimse görmüyor
oysa teslim olunca o berraklığa
en yavan umutlar bile bir bir yeşeriyor

ve her sabah
bir uğur böceği konuyor aklıma

KUYUNUN DİBİNDEKİ AYIN

Ben diktim bu krallığın taşlarını tek tek,
Kendi ellerimle ördüm bu kutsal yalıtılmışlığı.
"Huzur" derdim adına, dünyadan el çekerek,
Kutsardım odalardaki o mağrur sessizliği.
Girişi yoktu bu kalenin, anahtarı kuyudaydı,
Çayımı gölgemle yudumlamak, en soylu ayindi.

Fakat şimdi sarnıçlar doldu, sular zehirli,
Barıştığım o sükûnet, etimi dişleyen bir kurda
döndü.
Zamanın çarkı üzerimde dönüyor, paslı ve kirli,
İçimde bir yerlerde eski bir orman yandı, söndü.
Çürüyor mukaddes yalnızlığım, köşelerde
küfleniyor,
Zihnimin koridorlarında bir kadın, kendiyile
dövüşüyor.

Bir fırtına kopuyor ki sorma, perdeler arkasında
sessiz,
Nefesim göğsümde daralıyor, oda üstüme yürüyor.
Yalınayak yürüyorum anıların kırık camlarında
renksiz,
Gururum, ayaklarıma batan o camları hala öpüyor.
Bir labirentin ortasındayım, çıkış neresi, yol
nerede?
Işık sızıyor artık ruhumun çekildiği bu perdede.

Biliyorum, bir feryat etsem yankılanacak
sokaklar,
Bir el uzatsam, kırılacak bu uğursuz tılsım.
Ama yardım istemek... O cüce, o ezik adımlar!
Başkasına muhtaç olmak, en büyük yenilgim ve
yasım.
Diz çökmektense bu karanlığın en koyu
koynunda,
Ezilmeyi seçerim kendi tavanımın altında.

Kimse bilmesin bu yangını, kimse görmesin
sarsıldığımı,
Ben bu zindanı kendim yarattım, kendim
gömüleceğim.
Varsın çürütsün duvarlar bu mağrur
yalnızlığımı,
Kendi enkazımdan, yine nefessiz ve tek başıma
çıkacağım.

ÖZGÜRLÜĞÜME

Yoksun
Şehidisin umut çölünün
Bir sen bilirsin
Karasal iklimlerde sürünmenin zorluğunu

Duvarlardan vurup yankı umardın yıllar boyu
Zihin kasırgalarını eğitirdin sükûnetle
Bilenirdin, bilenirdin...
boşa çıktı
Yüreğinde dokuz ay on gün umut taşıdın hani
Ölü çıktı
Unuttuklarımı anlat bana
Fare canın mı vardı ki
Can yine umuda gebe
Canın nerede?

Yüreğim şerit şerit çapalanıyor
Ekeceğini eksin Tanrı
Filizleri görelim
Belki çocuklar yetişir yaprak gülüşlü
Belki halklar yeşerir bağrımdan
Appia'ya meşaleler diktim sıra ile
Aydınlıktan kamaşıyor tarlamız
Göremiyorsun

Ah bir bilsem bugünden
İple çektiğim yarının
İkindi vaktinde
Boynuma dolayacağım çürük ipi
Alacağım son nefesi bir tavan kancasında
Titreyerek boğulacağım saati
Bir bilsem ve bitirsem
Daha şimdiden ümidimi

Yine mi...

Fare can bir senin değil
Bu gece de ben umuda gebeyim
Seni maviye gömeceğim özgürlük
Maviye gömeceğim

ON DOKUZ EYLÜL

Tabancayı kucaklamış
vatanperver bir haba,
Namlunun ucunda duran hain
bir evlat!
Çırılçıplak ve her şeyden
yoksun,
Kimseden medet ummayacak
kadar cesur.

Unutamamış âdeta yapılanları,
Ruhunun ince ve kırmızı
çizgilerini.
Zira titreyen bedeni,
Elleriyle kıyamayacağı bir
adama öfkeli...

Kurşuna göğsünü gelecek
kadar kahraman,
Karşısındaki tanımayacak
kadar korkusuz.
Maziden gelen intikama kin
dolu yüreği,
Geleceğe giden senelere kan
içinde bedeni.

Onca yaşanmışlıkların
ardından,
Aklının ucunda olan tek bir
soru;

"Vatan mı elden giden,
Yoksa insanlık mı suça giden..."

KARANFİL

Gökkuşağı yitirmiş akşamın gölgesini
Kimsecikler görmemiş kederin böylesini
Gece kararan renkler bu yas ile sersefil
Her köşede sancıyla ağlamakta karanfil

Kim tutmaz ki gölgenin yürek burkan yasını
Kim tutmaz ki ağdın yırtılmış yakasını
Acı yüklü sözlerle aleve döndükçe dil
Her köşede sancıyla ağlamakta karanfil

Bilmem, ne kadar sürer bu dehşetli manzara
Kefen için rağbet var uğranılmaz pazara
Talihsiz gölgeleri kıstırdıkça Azrail
Her köşede sancıyla ağlamakta karanfil

DUR!

DOSYA EKİNE GÖZ ATTIN MI?

VARDIN

vardın
Sarılmak için heyecanla koşan saf tebessümünde
sabinin
Sanatsever kızın akıttığı fırçasına
Serin incir ağaçları altında o kırmızı çiçekler
senden ötürüdür büründüğü o renge
İşittin mi pencereindeki kumruyu, seni seçti
yuvasını emanet etmeye
Hüznünü önüne yol edip tırmandığın o yokuş
başlarında kediler
Sarmalayıp seni kucağını gözlemedi mi?
Yağmur damlalarının dansındaki ahengi..
Meziyeti gören gözlerinde mi sandın
Rahşan atın göğsünde kırbaç izleri:
Bir temaşa ile yitirir aklını özüne kör tanrılar
Yabancı-
Göge uzanan dallarında ağaçların umut
Rızkın yeşerirken sere serpe bahçelerinde
Başını eğ de eriş köklere.. ezilen topraklar
serpilmez mi sandın?
Ne için yaşlısın insancık kızı
O sicimlerde özleşmiş katre katre şefkatin. Süeda
seni de anmaz mı sandın?
Fikrin büyüdükçe küçülmüş sanrın
Hakikati toy başının gerçeği mi sandın?

Vardın.

BİR PARÇA ÖLÜM, BİR PARÇA YALNIZLIK

Karanlık bir yolda,
Yağmurların altında,
Ne denir bilmem bu duruma;
Bu sadece yalnızlığın mırıltısı.

Sokak lambasından süzülen titrek bir ışık,
Ağaçların terk ettiği yapraklar,
Ellerde bir avuç umut;
Yürüyorum öylece, belki de ölüme.

Ölüm nedir bilir misiniz bayım?
Ruhun özgürlüğü mü dersiniz?
Lakin bir bedene hapsolmuşken,
Nasıl özgür olur bir ruh parçası?

Beden memnun mudur zincirlendiği
ruhtan?
Şayet ikisi de birbirinin değil ise;
Çok uzak değildir ayrılık,
Çok uzak değildir ölüm.

Birbirine ait olmayanlar için,
Izdıraptır bir nefes kısıntısı...

ESKİ SEN VE BİZ

kaç yaz önce gülmeyi öğrendik?
tekrar bulmak için kaç yaz daha geçmesi gerek?
zihninden akan kelimelerin ağzında tıklıp kalmaması için
gün doğduğunda ağrıyan bacaklarına rağmen bahçede bıraktığın bebeği hatırlamak için kaç
kez daha günün solması gerek?
vidaları paslanmış bir kapıya açılmasını diye kaç asma kilit gerek?

bayırdan koşarken kapaklanıp dizlerini kanatmıştın
eklemlerin daha sızlarken koşup giden arkadaşlarına mı yoksa kilidi açtığında darma duman
olacak o eve mi geri koşmak gerek?

bazen

bir aile toplanması ardında bulaşıkları yıkayan annenin gözyaşlarını unutursun
elinde iki tane beyaz kırılmış tabak ve balkonda tabağa yansıyan yıldızların parlaklığı ve sen kalır
sen çok izlerdin diye baban player'dan çıkartıp CD'ni kırmıştı
mor koltukla oturup duvarları izlemiştin
keskin beyaz başını ağrıtmıştı
aklında en sevdiğin çizgi filmlerden oluşan bir dünya yaratmıştın
o gün beyaz biraz daha renkliydi

bazen

anneannenin o dağınık evinde çiçek kokan çarşaflarda uyumayı özler
ve sabah bahçede kalan bebeğini almaya inerken içinde oluşan amansız burukluğu bastıramazsın

ve
arabanın camından geriye bakarken içerideki sessizliği kırk tane CD ile dahi bastıramazsın

unutursun

her gün bir gün daha unutursun
yapraklarla çizdiğin o yeşil yazılar duvara sürttüğünde parmaklarını kanatır
gölde elini yıkarken su iplik gibi akar
arılar daha güçlü vızıldar
ama tek bildiğin gülmeyi öğrendiğin o parktır ve bir gece ansızın yanar
önünden arabayla geçer
unutursun

hatırladığımızda daha güçlü koşacağız
hatırladığında sen, bu sefer o araba çoktan gitmiş olacak
çarşaflar renkli ve çiçekliken dolaptan çıkaracağız ve nergis kokuları burnumuzu dolduracak

ve o yarın artık çok beyaz olmayacak

DELİNİN OĞLU

Sığındığım yamaçlarıma el değmesin, anlat önünde duranlara.
Elleri titrek, korkaklığı yığınla insan dolu.
Ve ekle;
İlk vardığı Ocak, göğsünde emzirmeden çocuk büyütmüş,
Dokuzunda bebek kundaklayıp,
Şahit Annesinin katline.
Bütün varlığı yük, yokluğu büyük bir bilmece.
Aklında noksanlık ve kusur abat olmamış ise,
Yüreğinde doğru ve umut hiç yer etmemiş.

Kalkıyorum şu kurulu bütün sofralardan.
Bıçağında kan, dünün bugünün tüm kırıkları tabağında.
Ağzımda yarım sevinçli, belki kırıntısında bir mutluluk ehemmiyeti.
Önemsizlik vaat ediyorum herkese, bağışlayın beni!!
Aklımı nerde tam etsem, eksiklerim orda başlıyor.
Hayat ya işte;
Varlığımı bulamadan, yoksunluğun ortasında besliyor,
Kalkıyorum kurulu bütün sofralarınızdan.

Cevabını bekleyemem.
Yetindiğim yerde,
Alınacak her şeyi,
Önce ben seçmeliyim.

İLKEM; DÜŞÜŞLERİMİ SAYMAK

Ülkümün bana giydirdiği abla profilini,
Saygımın bana sardığı mahcubiyet kefarecini,
Ve sevgimin topluma soydurduğu vazgeçışı
İnce bir elekten geçirdim sararmış ayın gölgesiyle,
Fevkalade bir yıkımın enkazı var bu köyde.
Ve her evin bacasında;
Duman yerine, kırılmış hayal bulutu tütüyor.
Ağımın tepesine örülmemiş kaderimle
Sonuna terk edilmiş kederim
Bir ucu aşınmış seccadede boyun eğiyor
Ufkum ve ülküm tan yerinde uyanıp
Tanyerinde can veriyor,
Sefalet sığdırılmış ağılım, bahçem;
Samanı inceden, sarısı güneşin ateşine serpilen
Her taşım dağılmış; umut etmekten o beyaz ışığa,
Seyda'mın ininde ışığın inancını bırakıp
Sevdamın tuzlu, yağsız kiş'inde hidayeti öğreniyorum,
Kitabım hiç eksilmiyor dizlerimden
Göktekiyle pek bağdaştıramıyorum yazılanları
Sefaleti kirli çocuk yüzlerinden
Savaşı çocukların ipek saçlarından söküyorum her bir harfte
O köylerime gemiler gelmiyor
Seyda ve çobanların kavalı uğulduyor hep gökte
Hem kanlı hem haksız..

İHTİLAL

çağımızda
şehirler yıkıcıdır
şehirler katledicidir insanı
her tuğlasının üstünde şehrimizin
bir ölü vardır
gökdelenleri ölüler ayakta tutar
asfaltların harcı
ölülerimiz
çağımız
ölü

şehirlerin bombalandığı akşam sızan yüzler
modern zaman modern çark modern yüzler
modern
postmodern
bütün kaygılarımız bundan
işte insanın fransız balkon rahatına özenmesi
işte benim gençlik hastalığım
işte bombalarımız ve başbuğularımız
bütün kaygılarımız bundan
budur insanın fay hatlarını çatırdatan yalnızlık
insanın taş tabutlarına adlarını yazan bu
çağdaş çağlarda
insanın hayatını göğsüne yazan hastalık
işte hayat
modern
postmodern

akşam üstümüze çöktü
enkazı kaldırmayın
göğe uzanan beton direklerimiz kırıldı
insan kaval kemiğini söküp toprağa dikti
bıçaklarımız bileklerin ar damarlarında
vurulduk
çocuk cesetlerinin serçe parmağıyla
vurulduk
ama
dünya çöktü aşağıya
namlu şakakların şah damarına dokundu
yakındır
şafağın sabahı kusmasından
yakındır gelecek
kapıda

melankoli paylaşılmaz
bu
şehrimizin
soluk kaldırımlarından ve billboardlarından
beynimin damarlarına kan gibi sızdı
aşk ve acımıza bulanmaz
engereksin buradaki hayatında
her şey gibi kıvrak
çünkü
çağ sana gözlerden kusmamayı öğretti
melankoli anlatılmaz
çağ sana öğrettiği yalanları böyle pazarladı
körpe duygularla geçineceksin
öğretiyi unutma
melankoli yaşanılmaz

katran yağıyor camlara
sabah cesetlerimiz ziftle yıkandı
kurşun ve cıva
sızıyor
sinir köklerim kökünden söküldü
sinirlerimin arasında cellatlar sokuldu
ellerim başımın arasında
çök
kapan
tutun
güvenli duvarlarımızın kucağında
delirdim
deliriyorum
delireceğim

bekleyelin
insanı merdiven altından çıkaracak
lütuflar ve hediyeler çok yakında
bekleyelin
şehir putlarının yıkıntısı
yakında
işte
sesleri dağların taşlarından kopuyor
bekleyin
insanın kesik bilekleri ve boş kovanlarıyla
sarmakarışık ihtilali yakın
ateş yakıldı
kapılar söküldü
kan bir başka kana karıştı
ihtilal yakın

GABRIEL'İN AYDINLANMASI: JAMES JOYCE'UN KISA HİKÂYESİ "ÖLÜLER"

Yazan: Tuana KOŞMA

İrlandalı yazar ve modernizm akımının sembol isimlerinden biri James Joyce, birçok noktada Modernizm akımına kazandırdığı yazı teknikleriyle de adından söz ettirmiştir. Joyce, toplamda 15 kısa

öyküden oluşan Dublinliler kitabını Haziran 1914' de okuyucularına sundu. Hikayeler, Dublin halkının yalnızlığı ve Dublin'in gri doğası gereği şehir insanının psikolojik statüsüne şekil vermesinin yansımalarını işlerler. Bu görece yalnızlaşma, yabancılaşma ve bıkkınlık hali Dublin halkının mustarip olduğu sorunlardandır ve her bir öyküde bir ana karakterin gözünden bu sorunlar gösterilir. Beni en çok etkileyen öykü, bu serinin en sonuncu hikayesi olan "Ölüler"dir. "Ölüler", Gabriel isimli evli ve çocuklu İrlandalı bir genç adamın partideki bir gününü anlatan hikayedir. Gabriel'in öyküsünü her şeyi bilen bir üçüncü kişiden dinliyoruz. Gabriel'in utangaç doğası iyi bir şekilde anlatıcı tarafından canlandırılmıştır. Bu canlandırmayı yabancılarla veya yakınlarıyla kurduğu diyaloglar destekler. Eser, Dublin'de yaşayan orta sınıf İrlandalıların günlük yaşamlarını ve içsel dünyalarını incelerken, aynı zamanda modernist edebiyatın getirdiği tekniklerle de derinleşir. Joyce'un ustalıkla kullandığı bilinç akışı tekniğiyle okuyucuya sunulmuştur.

Bilinç akışı tekniği, karakterin zihinsel iç dünyasına doğrudan erişim sağlar. Böylece okuyucu; Gabriel'in duygularını, düşüncelerini ve içsel çatışmalarını doğrudan deneyimler. Gabriel'in iç dünyasındaki karmaşıklık ve çelişkiler, bilinç akışı tekniği sayesinde derinlemesine incelenir ve okuyucuya karakterin karmaşıklığını ve gelişimini anlamak için zengin bir malzeme sunar. Bir diğer deyişle, ana karakter Gabriel Conroy, Joyce'un bilinç akışı tekniğini ustalıkla kullanılarak okuyucuya sunulur.

Gabriel'in öyküsündeki anahtar kelime "aydınlanma" olarak belirlenebilir. James Joyce'un modernizm elementlerinden biri olan bilinç akışı tekniğiyle doğru bir bağlantı kurulduğunda, Gabriel'in yaşadığı durumu bir aydınlanma sonucu olarak adlandırabiliriz. Aydınlanma, edebi bir terim olan "epiphany" ile de ilişkilendirilir ve bize Gabriel'in içsel sıkıntılarını ve bilinçsizce devam ettirdiği yakın ilişkilerinin bir aydınlanma süreci sonucunda netliğe kavuşmasını gösterir. Bu şekilde, okuyucular Gabriel'in deneyimlerine daha derin bir anlayış geliştirerek onun bakış açısından olaylara empatiyle yaklaşabilirler. Bu bağlamda, Gabriel'in içsel yolculuğu ve aydınlanma deneyimi, okuyuculara karakterin karmaşık dünyasını daha derinlemesine keşfetme fırsatı sunar.

Bay Darcy'nin piyanosunda The Lass of Aughrim isimli milliyetçi bir türkü çalmaktaydı ve bu türkü Gretta'ya eski merhum aşığı Micheal Furey'i hatırlatmıştı. Micheal 17 yaşındaydı ve genç yaşında hayatını kaybetmişti. Bu türkü, Gretta için sonsuz bir özlemin yeniden canlanmasını sağlamıştır. Gabriel'in eşi Gretta ile olan kadersel yolculuğunda bir çocuğun trajik ve zamansız ölümü yer alıyordu. Gabriel bu olasılıklar içinde kaybolur ve yıkıcı bir kabullenme yaşar çünkü karısının geçmiş yaşamında böyle trajik bir romantizm vardır. Gabriel, karısı için var olmayan bir koca figürüne bürünür ve üzüntüyle dolar. Bu ani öz farkındalığı yaşadktan sonra, hayat arkadaşı olarak tanıdığı Gretta, bir anda geçmişine yabancı olduğu yepyeni bir yabancı figür haline geldi. Bu kadar yakın olduğu bir kadından bu kadar radikal bir şekilde uzak olmak, Gabriel için acı verici bir deneyime dönüşmüştür.

Bir parti sırasında Gabriel'in bir anda karısının üzüntüsüne şahit olması başa çıkılamaz olası kurgular zincirini beraberinde getirir. Bu genç ölü adamı öğrenmek, Gabriel'in dünya görüşünü değiştirir. Joyce bize Gabriel'in yaşadığı üzücü farkındalığı bilinç akışı tekniği doğrultusunda aktarır. Bir gencin vakitsiz ölümü ve aşığına yabancılaşmak gibi trajik olaylar okuyucusuna bir üzüntü taşır.

Asıl gördüğüm, hayatımıza aldığımız insanların üzerinde ve geçmiş yaşantılarında kuramadığımız hakimiyet ve bilinçsiz bağılıklardır. Gabriel'in öyküsü ve aydınlanması bundan sonraki hayatı için türlü soru işaretlerini ve şüphesini doğuracaktır. Tutunduğu ve inandığı şeylerin başkalaşması kişiye göreceli olarak böyle hisler katabilir. Bu anıyı öğrenmek, Gabriel için hayatın anlamının açığa çıkması olarak resmedilir. Hayata bir anlam aramanın geçiciliğini ve anlamsızlığını fark eder. Herkesin bir gün öleceği gerçeğiyle yüzleşir. Dahası, karısının resmi de onun gözünde değişmiştir, çünkü karısının geçmişi hakkında duyduğu her şey ona olan tutkusunu ve vizyonunu etkiler. Daha önce başka bir adama aşık olan bu kadın, genç adam ölmeseydi, belki de karısına çok düşkün bir adam olan Gabriel ile tanışma fırsatı bulamayacaktı. Gabriel'in bu hikâyeyi öğrendiği andan itibaren artık hayat iyi ya da kötü bir tesadüften ibaretti. Bu ani değişim onun kendini değersiz ve önemsiz hissetmesine neden olur. Bu hikâyenin asıl ölüsü kendisidir ve kendini bu hikâyenin bir parçası olarak hissetmez. O artık bedenlen ölü birinden daha da ölüdür. Joyce'un kaleme aldığı ve resmettiği tabloya göre, çekingen doğası ve pesimistlik milli kimliği onu karanlık tarafa çeker, yani bu deneyim her bakımdan çelişkili ve acı verici olacaktır. Gabriel'in hikayesi beni oldukça etkiledi. Son olarak şunları söyleyebilirim, gözden kaçırdıklarımız göremeyeceğimiz kadar küçük ama canımızı yakacak kadar büyük kibrit çöpleridirler.

KAYNAKÇA

Briggs, Roger. *Dubliners and the Joycean epiphany*. (2006).

Ellman, Richard. *James Joyce*. New York: Oxford University Press, 1982.

James Joyce, *Dubliners*. Wordsworth Editions, 2000.

Sang, Yanxia. "An Analysis of the Stream of Consciousness Technique into The Lighthouse." *Asian Social Science*. 6.9 (2010):173-179.

Whittier-Ferguson, John. *James Joyce Quarterly*, vol. 33, no. 4, 1996, pp. 641-46. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/25473778>. Accessed 10 Dec. 2022.

**"Geçmiş i kontrol eden geleceęi de
kontrol eder; Őimdiyi kontrol eden
geçmiş i de kontrol eder"**

George Orwell-1984

**"İnsanın geçmiş toplumu anlamasını
ve bugünün toplumuna daha çok egemen
olmasını sağlamak tarihin çifte
işlevidir."**

Edward Hallett Carr-Tarih Nedir?

**"geçmiş ise yaşam doludur, kızdırır,
başkaldırtır, yaralar, o kadar ki,
bu yüzden onu yok etmek ya da
yeniden yaratmak isteriz."**

Milan Kundera-Gölüşün ve Unutuşun Kitabı

**Bizim geçmiş anlayışımız, artık bize
ait olmadığını bildiğimize şeyi
telaşla sahiplenmemizdir.**

Pierre Nora-Hafıza Mekânları

AKIL HASTALIĞINA RAĞMEN YAŞAMAK

Yazan: Rana Kuru

Tam olarak nereden başlasam bilmiyorum. Bu hastalığın teşhisi konulalı yaklaşık 3 ay oldu. İçten içe tip 2 bipolar olduğumu ben de biliyordum ama konduramıyorum. Ben öyle olduğumu sanıyorumdur diye düşünüyordum.

Hiçbir çarem kalmamış ve depresyonun dipsiz kuyusunda boğulurken son çare olarak doktora gitmeye karar verdim. 5 senedir aralıksız süren döngüye girmiş ve her sene aynı dönem tekrar eden bu bataklığın içinden artık çıkamayacağımı düşünüyordum. Doktor bana bir teşhis koysun ve sorun sende değil bunun bir çözümü var desin istiyordum. Bana bir şeyin yok diyecek diye ödüm kopuyordu. Sonra teşhis konuldu. Bir insan hasta olduğuna sevinir mi? Ben sevindim. Çünkü hastalık varsa tedavisi de vardı. Sadece beyin kimyam bozulmuştu ve düzeltilmesi gerekiyordu. Ne büyük bir mutluluk ama... Uzun zamandır böyle iyi hissetmemiştim kendimi.

Yaptığım okumalar ve araştırmalar sayesinde bu hastalığın nasıl bir hastalık olduğunu ve ne şekilde tedavi edilmesi gerektiğini yeterince iyi biliyordum. Bu sayede tedavi süreci gayet iyi ilerledi ve beklediğimden hızlı iyileşmeye başladım. Sürekli kendini sorgulayan ve kendini tanımaya çalışan bir insan olduğum için de ilaçları kullanmamla beraber, davranışlarımı ve hareketlerimin ne kadarı benim hastalığım ne kadarı benim karakterim ayırt edebilmeye başladım.

Aşırı yoğun ve uçlarda yaşanan duygular yoktu artık. Ya da bir anda gelen aşırı mantıksız düşünceler. Normal insanlar böyle mi hissediyormuş dedim kendi kendime. Ya da ben artık normal miyim? Önceden anormal miydim ki? Bu sorularla boğuşurken bir gün kendime döndüm ve sen sadece insansın dedim. Ne her ne kadar hastalık gibi gözükse de insanı insan yapan duyguları son noktasına kadar yaşadın. Ve bu duygulardan çeşitli şekillerde besledin. Sanatın her alanıyla ilgilendin ve sanat icra ettin. Belki herkesten farklı baktın dünyaya bu hastalık sayesinde. Adı hastalık olsa aynı zamanda bir lütuf aslında.

Bugün bu yazıyı iş yerinde oturmuş yazıyorum. Ama daha önemlisi bugün annem ameliyattayken ben sanki her şey yolundaymış gibi işe geldim ve her zamanki gibi çalıştım. Hoş geldin yetişkin hayatı!

Hayatın getirdiklerini ben bugün 21 yaşında daha kolay kabullenebiliyorum. Annemin durumu ile ilgili kafamdaki kötü senaryolar ödümü koparmıyor. Çünkü bu konuda olacaklar benim elimde değil. Aynı kendi hastalığımda olduğu gibi.

Ben bugün buradayım yarına başka bir yerde olmaya devam edeceğim. Her ne olursa olsun dünü arkamda bırakıp yarını planlayıp bugüne yaşamaya devam edeceğim. Her ne kadar bazen iniş çıkışlarım olsa da hep ertesi gün daha mutlu olmak için çabalayacağım.

SANATIN GÖLGESİNDE: ÇAĞDAŞ SANATIN ABSÜRT KOMEDİSİ

Yazan: Sümeyye HELİMERGÜN

Sanat nedir?

Vincent Van Gogh'a göre "Sanat, mutluluk veren bir şey yaratmaktır." Aristoteles'e göre sanat genel olarak sanatçının gözlemlerini ve deneyimlerini estetik bir biçimde bir araya getirerek oluşturduğu gerçeklikle izleyicide uyandırdığı duygusal tepkidir. Sanat kelimelerin ötesindedir.

Sınırlandırılmayacak kadar çok mana içeren bir alandır bu yüzden "Sanat nedir?" sorusuna yekpare bir tanım yoktur fakat bir eserin herkesçe sanat sayılabilmesi için belli temel şartları bulunması gereklidir. Bunlar sanatın sanatçıdan kalıcı olması, sanatın yaratıldığı zamanın çok daha ötesine geçebilmesi ve anlatmak istediği duyguları doğrudan okuyucuya geçirebilmesi, bununla birlikte okuyucuda estetik bir haz uyandırmasıdır. Nitekim müzik dinlerken, kitap okurken, bir tabloya baktığımızda beklentimiz bu yöndedir. Tüm bu maddeleri birleştirecek olursak yaklaşık şöyle bir tanım çıkar karşımıza: Sanat başkalarının eserinde ortak hisler hissedebileceği, iletişim kurabileceği bir eser yaratmaya dair istektir.

Çağdaş sanatın tuvali boş mu?

Duvara bantlanmış muz, kum dolu kovalar, içinde para, alkol, uyuşturucu gibi içi dolu tek bir kelime bulunmayan trap müzikler... Bunların sanatsal değeri var mı yoksa büyük bir kandırmacadan mı ibaret?

Herhangi bir nesne veya melodi sanatın diline tercüman olabilir mi?

Günümüz "Çağdaş" ve "Modern" Sanatın estetik bir değerden ve uğraştan uzak bir döngüde tutsak kalarak can çektiği aşikâr. Özellikle resim ve müzikte derme çatma biçim ve sözcüklerle bir eser ortaya koyma (koyamama) günümüzde iyice popüler olmaya başladı. Tam da bugünlerde ortalamanın altında diyebileceğimiz bir biçimde spontane hazırlanmış sözde sanat eserleri, sıradanlığa giydirilmiş abartılı sözlerle süslenmiş ambalajlardan ibaret. Eserlerin değeri sanat eserinin estetik özellikleriyle ilgili olmaktan çok sözel özellikleriyle öne çıkıyor.

Modern sanat anlayışında olan sanatçılar her türlü nesneyi sanat olarak görüyorlar oysaki sanat eserinin oluşum süreci uzun ve acılı bir süreçtir.

Sanat eserinin oluşum sürecinin temel maddesi fikirdir. Fikir oluşur, şekillenir, derinleşir, olgunlaşır ve sanatçının elinde büyüyen bu fikir bir sanat eserine dönüşür. Bu acılı sürece en iyi örnek Yahya Kemal'dir. Yahya Kemal "Rindlerin Ölümü" şiirinde bir kelime için yirmi beş yıl beklemiştir.

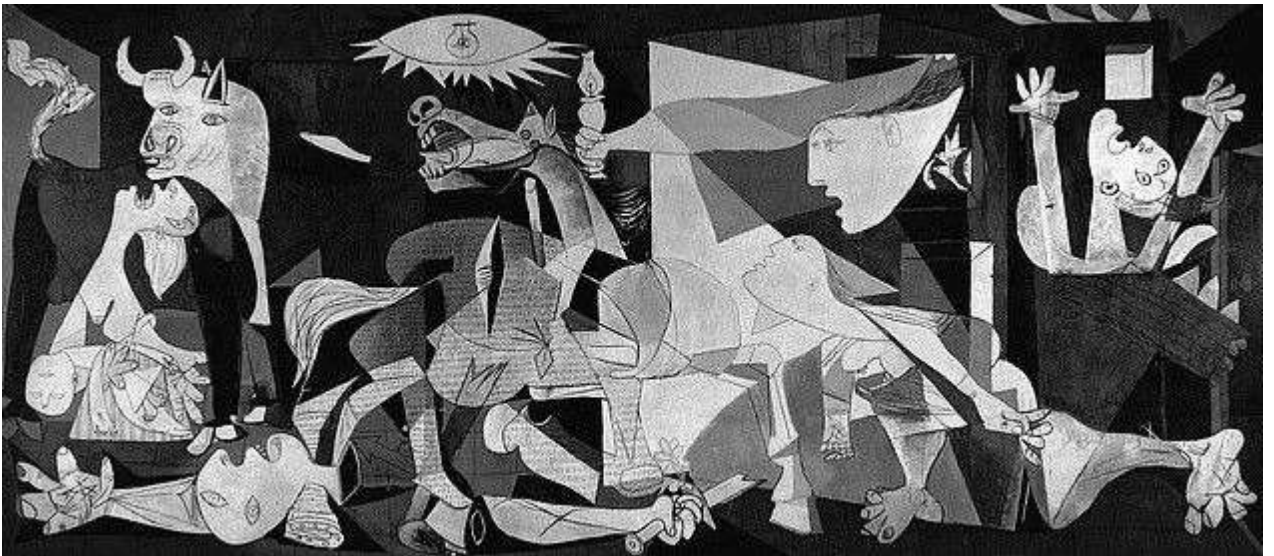
Modern sanat ise standardize edilmiş, anında sindirilebilir bir ürüne dönüşmüştür. Bu ürünlerin değeri estetik özellikleriyle ilgili olmaktan çok değeri "sözel" özellikleriyle öne çıkıyor. Eserin değerini bakarak anlayamıyorsun, bunun için sana açıklanması gerekir. Söylem eklentisinin karşısına konan sanat kavramının içi boşaltılıyor. Sanat yerine sanat kavramının salt olumlanması konuluyor.

Pablo Picasso'nun bir sözü aklımıza geliyor: “Resim yapmak, görme özürü insanın uzmanlığıdır. O, gördüklerini değil; hissettiklerini ve yaşadıklarını resmeder.”

Hızlı tüketim toplumunun bizi diğer alanlarda etkilediği gibi sanatta da etkiledi. Tüketim hızlandıkça üretim de o derecede fabrikasyonda artış oldu. Amaç sadece kısa sürede astronomik rakamlar kazanmak oldu. Bu nedenle özellikle resim ve müzikte fabrikasyon işi, hızlı tüketilebilir, kolay sindirilebilir ürünler ruhsuz performanslara dönüştü.

Jean Baudrillard'dan alıntıyla daha çok netleştirelim: “Günümüzde sanat, tıpkı herhangi bir ticari işletme gibi kariyer fırsatları, kârlı yatırımlar ve yüceltilen tüketim nesnelerini savunuyor.” Amaç sahte bir sanat dünyası yaratarak bu sahte sanat dünyasını ticari ağı devam ettirebilmek için kullanmak. Tüm bu çabaların ardında yatan dürtü insanın bir damla çabayla denizi fethetme hayalidir.

İnsanlık tarihi boyunca sanat umut ve direnişin sembolü, isyanların sesi oldu. Toplumdaki bu isyanın sesi toplumda kültür çatışması ortasında kalan insanların daha uyumcu, eleştirmeyen, sorgulamayan kimliksiz ve kültürsüz bireyler oluşturmak amacıyla sanatı körelterek sesi kısıldı. Böylece özgürlük kisvesi altında boyunduruk altında bir nesil yetiştirilebilecek. Böyle bir boyunduruğun ağırlığından kurtulmak için gerçek yaratıcı ve yetenekli sanatçılar sanatını icra etmeye devam etmeli ve bizler gerçekleri söyleyebilmeli, bir başka ifadeyle kral çıplak diyebilmeliyiz.

ESKİMO

Sevim YENİGÜN

Güneşin kerpiç duvarları ağarttığı, bazalt taşlarına dökülen bir kova suyun çıkardığı o kekremsi ve keskin taş kokusuyla yıkanan, kapısı her daim aralık küçük bir ev dururdu. Evin sahibi, yüzündeki her çizgiye bir yaşanmışlığı sığdırmış olan Hatun Ana'ydı. O, oğlunu ve eşini uzak bir köyün toprağına gömüp, acısının izini silmek için bu mahalleye sığınmıştı. Hatun Ana dünyadan büyük şeyler istememişti; fistanından süzülen çiçekler her adımda dünyayı renklendirsin, ellerinin kınalı sıcaklığı çocukların avuçlarına değsin, kapısından giren herkesi kına ve yeşil sabun karışımı o eski zaman huzuru karşılasın, yeterdi.

Onun koca dünyası, o yüksek taş duvarların ardındaki bereketli avlusudu. Dicle'nin serin sularıyla beslenen küçük bir bostanı vardı bahçesinde. Toprağı gözü gibi bakar; elleriyle suladığı domatesler, mor patlıcanlar, taze bamyalar ve sırıklara dolanan fasulyeler yaz boyu dalından eksik olmazdı. Bostanın hemen yanında, dalları meyvedev eğilen ağaçlar sıralanırdı. Hatun Ana'nın yazlık geçimi, bu toprağın cömertliğinde saklıydı. Ağaçlardan topladığı kayısıları, incirleri büyük tencerelerde kaynatır, kavanoz kavanoz reçeller yapıp satardı.

B

ostanın taze sebzelerininikolu komşuya dağıtır, üç beş kuruş geçim paradı çıkarırken bir yandan da kışlık erzakını hazırlardı. Bahçenin köşesindeki küçük tandırdan haftada birdumanlar yükselir, kınalı elleriyle vurduğu taze ekmekleinin kokusu sokağı taşardı.

Yazın o en sıcak günlerinde ise, hayata tutunma biçimi, küçük ecza şişelerinde ve şurup kutularında gizliydi. Mahalleli evdeki boş ilaç kutularını Hatun Ana'ya taşır, o da bu plastik kapları adeta birer sihirli kalıba dönüştürürdü.

O kutuların içinde, yoksulluğun ortasında çocuk Mutfaktaki tencereler her sabah başka bir neşeyle kaynardı. Bahçedeki çitleri saran mavi, mor kahkaha çiçeklerinin sabah güneşine açtığı saatlerde, Hatun Ana mor reyhanları kaynatır, içine iki damla limon sıkarak evi mis gibi kokutan mor eskimolar yapardı. Çocuklar en çok ona bayılırdı. Kıştan kalma portakallı oreletler turuncuya, bakkaldan aldığı tek tük kolalar siyaha bürünürdü. Bazen de sütü şekerle koyulaştırır, içine bisküvi kırıntılarını ya da sabah keyfinden kalan kahveyi damlatırdı. Sertleşsinler diye içlerine birer dondurma çubuğu saplar, buzluğa dizerdi. Sonraları işi büyümüştü; hani şu her şeyin ambalaja girdiği zamanlarda, eskimoları küçük şeffaf poşetlere döküp bağlamaya başlamıştı.

İkinci vakti kapısının önündeki sedire oturduğunda, bahçe bir şenlik yerine dönerdi. Bahçenin gediklisi olan sarılı beyazlı kediler, Hatun Ana'nın çiçekli fistanının etrafında dolanır, çocukların neşesine mırıltılarıyla eşlik ederdi. Cebinde iki kuruşu olan çocuklar da gelirdi, avucunda sadece bir bilye tutan da. Hatun Ana parayı sormazdı bile. Kınalı elleriyle çocukların saçlarını okşar, eskimoları uzatırdı. O ellerden çocuklara sadece buz gibi tatlılar değil, anne şefkatinden kalan o tanıdık kına kokusu geçerdi. Bosatndan kazandıkları ona yetiyordu ama onun asıl kazancı, bahçesindeki o devasa dut ağacının altında, kahakaha çiçeklerşnin gölgesinde çınlayan, çocukların yapış yapış olmuş elleriyle havaya kaldırdığı rengarenk sevinçlerdi.

Sonra, zaman o amansız vagonlarından birini daha şehrin ortasına bıraktı.

Bir temmuz sabahı, sokağın başındaki bakkalın önüne büyük, gürültülü bir kamyon yanaştı. İçinden üzeri yabancı kelimelerle, parlak boyalarla süslü devasa bir dondurma dolabı indirildi. Üzerinde gülen çocuk resimleri vardı. Dolap bakkalın kapısına yerleşip fişe takıldığında, sokağa tekdüze, mekanik bir vınlama sesi yayıldı.

Hatun Ana o gün her zamankinden daha çok reyhan kaynatmıştı. Mor, pembe, kahverengi eskimolar poşetlerin içinde, buzluğun karanlığında sabırla bekliyordu. Ancak o ikinci, dut ağacının altı garip bir sessizliğe gömüldü. Kapının eşiği boş kaldı. Kediler bile esneyerek sedirin altına çekildi.

Ertesi gün de gelen olmadı. Ondan sonraki gün de...

Hatun Ana, tlbendinin ucuyla alnındaki teri silerek sokağın köşesine kadar yürüdü. Çocuklar, bakkalın neon ışıklı, soğuk dolabının etrafına toplanmıştı. Avuçlarındaki paraları bakkala uzatıyor, karşılığında fabrikalardan çıkmış, ambalajları parlak, sütü kimliksiz, yaldızlı çikolatalarla kaplı dondurmaları alıyorlardı. Çocukların yüzünde yine bir sevinç vardı ama o sevinç artık Hatun Ana'nın bahçesine, kahkaha çiçeklerinin kokusuna ait değildi. Satın alınan şey sadece bir dondurma değil, yeni zamanın cilasıydı.

Eve döndü. Bahçedeki sedirine oturdu, en sadık kedisi gelip kınalı ellerine başını sürttü. Rüzgar dut yapraklarını hışırdattı ama o ses, azalan çocuk gürültüsünün yerini dolduramadı. Buza dönmüş dolabını açtı; ecza kutularından, küçük şeffaf poşetlerden süzülen morlu sarılı eskimolar orada öylece duruyordu. Zamanın gerisinde kalmış, unutulmuş birer eski zaman oyuncağı gibiydiler. Hatun Ana hüznünlendi ama kızmadı. Bilirdi ki insan, doğası gereği hep yeniye, parlayana koşardı. Evini dolduran o köklü huzuru ve içindeki neşeyi tamamen kaybetmedi; neticede o çocuklar yine mutlu ediliyordu, sadece adresi değiştirmişlerdi. Bir tane reyhanlı eskimoyu poşetinden sıyırdı. Rengi, fistanındaki çiçeklerin üzerine vuran güneşte parladı. İlk ısırığı aldı; ağzına yayılan o kekremsi, tatlı reyhan kokusuyla birlikte, geçmiş yazların, bahçesini dolduran o kahkahaların tadını çıkardı.

Dünya değişiyordu, dolaplar sokağı istila ediyordu ama Hatun Ana'nın bahçesinde, hiçbir fabrikanın üretemeyeceği kadar gerçek ve renkli bir hafıza, kedilerin mırıltısı ve kahkaha çiçeklerinin arasında hala capcanlı duruyordu.

BARİŞ

Maskesi altında

Koltuk

İÇİN

SAVAŞANLAR

İhanet sayfasında

UNUTULMAZ

buzun hafızası

Ada Su BEZEK

Dışarıda kar, gökyüzünden düşen sessiz bir sır gibi süzülüyordu. Genç kadın, yün kabanına biraz daha sokuldu. Soğuk yalnızca tenini değil, kemiklerini de kavırıyor; her nefeste ciğerlerine ince buz parçaları doluyormuş gibi hissediyordu.

Ülke, hafızasında benzeri olmayan bir kışın içindeydi. Kar, sokakları ve dağları tek renge bürümüş; beyazlık yaşamın bütün seslerini yutmuştu. Böyle bir gecede, herkes sıcak bir eve sığınmaya çalışırken o, Kars'a giden trenin buğulu camından dışarı bakıyordu. Bu yolculuğa onu çıkaran şey, dışarıdaki ayazdan daha sertti.

"UYUMAK İSTİYORUM TANRIM... NE OLUR BENİ UYUT."

Günlerdir uyuyamıyordu. Göz kapakları ağırlaşıyor, zihni susmuyordu. İçindeki boşluk geceleri büyüyor, düşünceleri omuzlarına yeni bir ağırlık bırakıyordu. Gece yarısını geçmişti. İstanbul tarihin en sert kışlarından birini yaşıyordu. Genç kadın, dizlerine kadar yükselen karın içinde açık bir nöbetçi eczane arıyordu.

Uyku ilaçları artık işe yaramıyordu. Belki de hiç yaramamışlardı. Yine de insan umudunu en son kaybederdi.

Eczanenin ışığını uzaktan gördüğünde ayak parmaklarını hissetmiyordu. Kapıyı güçlkle açtı. İçerisi de dışarıdan sıcak sayılmazdı. Genç eczacı, yüzündeki tükenmiş ifadeyi görünce soru sormadan ilacı uzattı.

"Geçmiş olsun."

Kadın kutuyu avucunda sımsıkı tutarak yeniden karın içine karıştı.

Kendini buzla kaplı geniş bir gölün kıyısında buldu. Hava soğuktu ama üşümüyordu. Gölün üzerinde insanlar kızaklarla sessizce ilerliyor, yalnızca atların nal sesleri duyuluyordu.

Bir süre onları izledi.

Sonra kızakların arasında ağır adımlarla yürüyen bir silüet fark etti. Ne kadın olduğu belliydi ne erkek. İnsanların arasından geçiyor, ama kimse onu görmüyor gibiydi.

Garip olan, silüete baktıkça korkmak yerine huzur duymasıydı. İçini derin bir sessizlik kapladı; sanki bütün yorgunluğu bir anlığına çözülmüştü.

Tam ona doğru adım atacakken göl, kızaklar ve silüet karın içinde eriyip gitti.

İrkilerek uyandı. Kalbi hızla atıyordu. Telefonuna sarılıp rüyasında gördüğü gölü, kızakları ve taş yapıları araştırdı. Karşısına çıkan fotoğraflar nefesini kesti.

Ertesi gün, dondurucu soğuğa rağmen ilk tren biletini aldı.

Kimseye haber vermedi.

Tren sessizdi. Pencere kenarına oturup termosundan bir yudum çay aldı. Son aylarda gerçek hayattan çok rüyalarda yaşamıştı. Doktora tezini bile unutmuş, yalnızca uyuyabilmek için çabalamıştı. Bu yolculuk da bir rüyanın peşinden başlamıştı.

Çayın sıcaklığı bedenine yayılırken yorgunluğunun ilk izini hatırladı.

Bir mahkeme salonu...

Annesiyle babası boşanıyordu. Avukatlar konuşuyor, hâkim dosyalara bakıyordu. O ise köşede sessizce oturuyordu. Kimse gözlerinin içine bakmıyor, kimse de "Benimle kalsın." demiyordu.

BOŞANMALARDA ANNEYLE BABALAR ÇOCUKLARI İÇİN MÜCADELE EDERDİ. ONUN HİKÂYESİNDE KİMSE ETMEMİŞTİ.

Babaannesinin evine gönderildi. Annesi hafta sonları gelecekti; gelmedi. Babası ise çoktan başka bir hayata karışmıştı.

Geriye yalnızca babaannesi kalmıştı.

Sardunyalarla, menekşelerle dolu balkon...

Çocukluğunda ait hissedebildiği tek yer orasıydı.

Aylar önce babaannesini de kaybettiğinde köksüzlüğün ne demek olduğunu anlamıştı. İnsan, kendini ait hissettiren son kişiyi kaybedince gerçekten kimsesiz kalıyordu.

Soğuktan ürpererek uyandı. Perdeyi araladığında gece çoktan çökmüş, kar iyice bastırmıştı.

Sabah gözlerini açtığında karşı koltukta yaşlı bir adam oturuyordu. Gece kompartımanda kimse yoktu.

Adam, pencerenin ardındaki beyazlığı izliyordu. Kadının uyandığını fark edince gülümsedi.

– Kızım, bu mevsimde Kars'ta ne işin var?

– Araştırma için gidiyorum.

Adam başını salladı.

– Umarım yolun, yüzündeki huzursuzluğu da götürür. Kadın irkildi.

– Nereden anladınız?

– Uykundan.

Sessizlik çöktü.

– İnsan en çok uykusunda kendini ele verir. Sen bütün gece dünyadan saklanır gibi uyudun.

Kadın kabanının yakasını istemsizce düzeltti. Adam yeniden pencereye döndü.

– O göle git kızım. O kızakların arasında kaybol. Aradığın şey orada.

Kadının boğazı düğümlendi.

– Bu gölü nereden biliyorsunuz?

Yaşlı adam usulca ayağa kalktı.

– İnsanların Kars'ta aradığı şey hep aynıdır, kızım. Kimi kendini, kimi geçmişini... Kimi de yıllardır uyuyamadığı ilk geceyi.

Kadın perona iner inmez sert ayaz yüzüne çarptı. İstanbul'un soğuğu bunun yanında bir esintiden ibaretti.

"NE İŞİM VAR BURADA?" DIYE GEÇİRDİ İÇİNDEN.
"İNSAN BİR RÜYANIN PEŞİNDEN BU KADAR YOL GELİR
MI?"

Yine de geri dönmedi. Garın önündeki ilk taksiye bindi.

– Çıldır Gölü'ne, lütfen.

Şoför aynadan kısa bir bakış attı, hiçbir şey söylemeden aracı hareket ettirdi. Karla örtülü Rus döneminden kalma taş yapılar sessizce geride kalıyordu. Şehir, Türkiye'den çok eski bir Doğu Avrupa kasabasını andırıyordu.

Taksi gölün kıyısında durdu.

– Bir saate dönerim.

Kadın başını sallayıp yürümeye başladı. Kalbi hızlandı. Burası rüyasındaki yerdı.

Donmuş göl... Kıyıya dizilmiş kızaklar... Ufka kadar uzanan beyazlık...

Hiçbir şey değişmemişti. Kızaklardan birine dokundu. Buz gibiydi.

Gerçektı. Başını kaldırdı.

İnsanlar gölün üzerinde ağır ağır ilerliyordu. Tıpkı rüyasında olduğu gibi.

Onu arıyordu. Rüyasında gördüğü sessiz silueti.

Tam umudunu yitirirken, beyazlığın içinde ağır adımlarla yürüyen birini gördü. Kızakların arasından sessizce geçiyordu. Nefesi kesildi.

"Sen..."

Siluet durdu. Başını yavaşça ona çevirdi. Kadın düşünmeden koştu. Elini uzattı. Tam dokunduğu anda siluet kar gibi dağılıp avuçlarının arasından kaydı. Kadın olduğu yerde kaldı.

– Gitme...

Derinden bir uğultu yükseldi. Önce rüzgâr sandı. Sonra sesler birbirine karıştı.

– Hanımefendi... Bizi duyuyor musunuz?

– Nabızı yükseliyor!

– Şükürler olsun... Uyandı!

Beyazlık çözülmeye başladı. Göl, kızaklar, atlar... Hepsi sisin içinde eriyordu.

Kadın telaşla etrafına baktı.

– Hayır...

– Kimse yok mu?

Sesi boşlukta yankılanıp kayboldu. Dizlerinin üzerine çöktü.

– Tanrım... Neredesin?

Bir anda her şeyi bembeyaz bir ışık kapladı. Gözlerini açtığı anda hastane odasının tavanına bakıyordu.

–DOKTOR! HASTAMIZ UYANDI!

Kapı açıldı. Beyaz önlüklüler telaşla içeri doluştu. Doktor monitöre baktı.

– Mucize... Tam bir aydır komadaydınız.

Kadın çatlamış dudaklarını araladı.

– Kars... Çıldır Gölü...

Kimse ne dediğini anlamadı. Başını çevirip ellerine baktı.

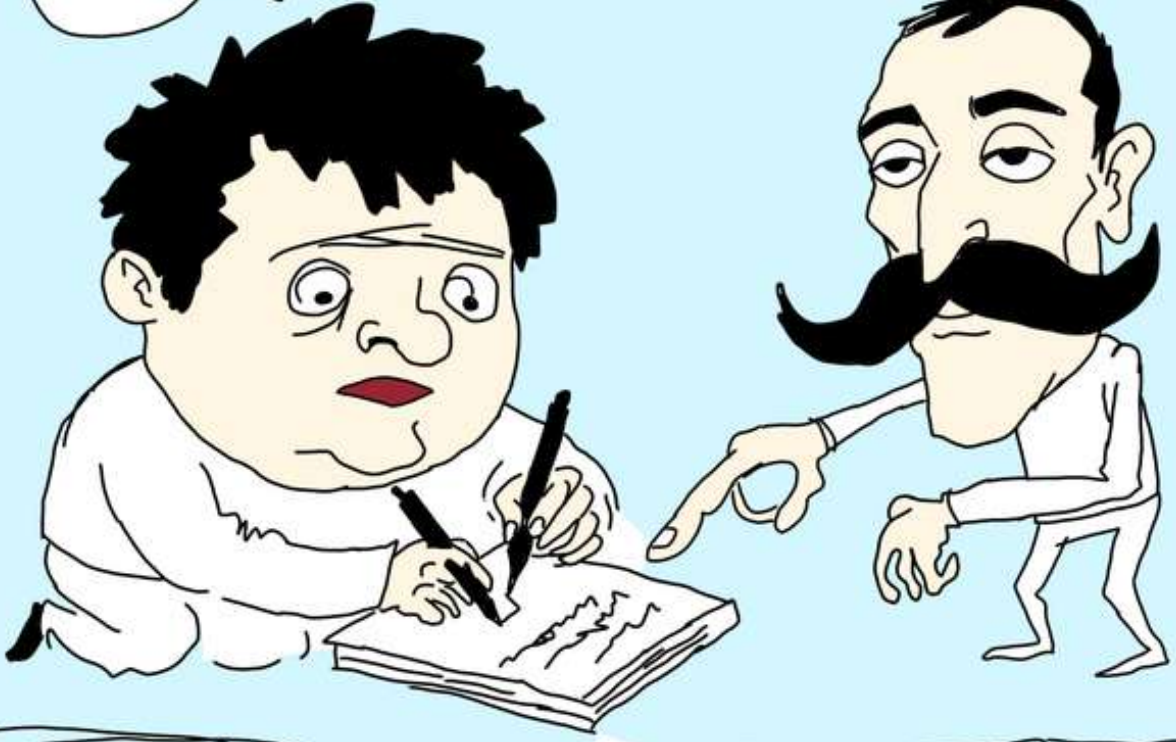
Sağ başparmağı mora çalan bir beyazlıktaydı. Sanki uzun süre buzun içinde kalmış gibiydi.

Parmağına dokundu.

Hâlâ soğuktu.

YAZIYORUM
YAZIYORUM

SULTANI
SARIŞIN
YAZ BAK
SEVER BİZİM
MİLLET

AYRILIK

Seher ÇEVİK

Murat bu ayrılığı hak ettiğini içten içe hissediyordu ancak yine de kendine yediremiyordu. Ona göre yapması gereken her şeyi yapmıştı. Onu sevmişti, değer verdiğini belli edecek küçük hediyeler almıştı. Onu sevdiğini her fırsatta ona söylemişti ama yine de ona yetememişti.

Bu sabah aldığı bir mesaj ile ayrılıkları resmileşmişti. En nefret ettiği şey mesaj yoluyla iletişim kurmakken şimdi bir de bu çıkmıştı: Mesaj ile ayrılmak.

Murat hemen cevap vermişti:

“Buradan konuşmasak? Seni iş çıkışı alırım ve konuşuruz.”

Cevap gecikmemişti:

“Beni almanı falan istemiyorum. ..’da buluşuruz.”

Ne zaman bu hale gelmişlerdi? Daha geçen hafta birlikte tatile gitmişlerdi. Birbirlerinin kollarında uyanmışlardı. Bu halde olmak Murat’ın kanına dokunuyordu.

İş çıkışı buluşma mekanına gittiğinde o çoktan gelmişti. Bir fincan Türk kahvesi söylemişti. Bir yandan sigarasını da yakmıştı. Uzaktan onu izledi. Saçlarını kulağının arkasına sıkıştırışına son bir kez hayranlıkla bakıp ona doğru yaklaştı. Deniz yerinden kalkma zahmetine girmedi. Sigarasından son bir nefes çekip söndürdü. En azından bunu yapmıştı. Sigaradan hoşlanmadığını biliyordu. İlişkinin başlarında buna saygı gösteriyordu ancak sonrasında umursamaz olmuştu.

Murat selam verip oturdu. “Her zaman oturduğumuz yere oturmuşsun” dedi ne diyeceğini bilemeyerek. Hafifçe gülümsedi.

O ise göz devirdi:

"Bir önemi var mı?"

"Elbette yok. Bir sonraki hamlemiz nedir? Bana sorarsan o mesaj hiç gönderilmemiş gibi yapalım derim" deyip kocaman gülümsedi Murat. Bu her zaman işe yarardı. Onu güldürürdü. Sinirli olsa da onun gülmesine dayanamaz, hemen yelkenleri indirirdi. Ancak bu sefer öyle olmadı. Karşısındaki en ciddi ifadesi ile ona bakıyordu. Bu bakış kalbini paramparça etmeye yetti.

"İlk tanıştığımızdaki ruh halimi hatırlıyor musun?" diye sordu Deniz.

"Şu anki gibi olmadığın kesin." Dedi Murat.

"Bana böyle bakan bir kadına aşık olma ihtimalim olamazdı."

Cümleler ağzından çıkar çıkmaz ağırlığı altında ezildi. Düşünmeden konuşmuştu. Her zaman yaptığı gibi. Deniz'in kalbini kırar mı acaba diye düşünmeden.

Deniz'in gözleri buğulandı ancak dudaklarında buruk bir gülümseme belirdi.

"Seninle konuşmayı neden kabul ettim bilmiyorum." Deyip aceleyle ayaklandı.

Murat telaşlandı: "Dur lütfen. Öyle demek istemedim." Diyerek Deniz'in bileğinden tuttu. Muhtemelen son kez. Deniz elini silkeleyerek Murat'tan kurtuldu.

"Özür dilerim. Seni gerçekten dinlemek istiyorum aslında. Neden öyle dedim bilmiyorum."

Deniz tekrar sandalyeye yerleşti. Bacağını diğer bacağının üzerine attı. Bir sigara yaktı. Ellерinin titrediğini gördü Murat. Yüreği burkuldu. Midesini bir yumruk yese bu kadar acıtmazdı.

"Benim bu ruh halinde oluşum eminim sana saçma geliyordur. Benim dertlerim senin için pek bir anlam ifade etmiyor. Sana seni sevdiğimi söylediğim ve elini tuttuğum sürece sorun yok öyle değil mi?"

Yoktu gerçekten. Nasıl olsun? Onun gibi bir kadın tarafından sevilme başına gelen en güzel şeylerden biriydi ve onu kaybetmek istemiyordu.

"Beni o kadar iyi tanıyorsun ki bunu inkar etsem de bana inanmayacağını biliyorum. Yani evet , haklısın. Senin tarafından sevilme benim için yeterli."

"Peki benim bu ilişkiden beklentim umurunda mı? "

"..."

" Sana defalarca söylediğim şeyi tekrar etmemi istemiyorsun biliyorum ama seninle konuşacak başka bir şeyim yok. Senden beklentim beni görmem ve bana saygı göstermendi. Bu konuda bir hata yaptığında benim gönlümü almandı. Çünkü ben seni affetmeye her zaman hazırdım Murat. Ama sen her zaman gururunu tercih ettin. Haklı olmak senin için o kadar önemliydi ki sevdiğin kadının ellerinden kaydığını göremedin.

Sen sevdiğin kadının gönlünü almayı acizlik olarak gören kibirli bir adamsın.

Bu kadar "basit" bir sebepten senden ayrıldığım için bana kırgınsın. Bunun da farkındayım. Çünkü sana göre bir ilişkiyi bitirebilecek en büyük günah aldatmak. Bunun dışındakiler uydurma senin için. Benim hislerim de abartı. Hislerim hiçbir zaman umurunda olmadı zaten. Karşımda ağladım. Dertlerimi küçümseyip güldün. Omzuna yaslanıp ağlamama bile izin vermedin. Senin için ailemi karşıma aldım. Onlarla daha önce etmediğim şiddette kavgalar ettim. Ama sen bunu da umursamadın. Bu saatten sonra benim de bu ilişki hakkında umursayacak hiçbir şeyim yok."

Murat iliklerine kadar titrediğini hissetti. Bu suçlamaları elbette kabul etmiyordu. Asla aynı sayfada değillerdi. Hayat bu kadar umursamak için fazla kısaydı. Baskıcı bir ailesi olması onun hatası mıydı mesela? Ağlamak ona ne kazandırıyordu? Bu kadar duygusal bir insanın bu dünyada var olması ne kadar zordu kim bilir.

Son kararı ise ondan uzaklaşmanın en doğrusu olduğuydu.

Deniz gözlerinin içine bakıyordu. Bir şey ister gibiydi ya da bir şey bekliyor gibiydi. Ama beklediği şey onda yoktu. Onu tekrar ümitlendirip hayal kırıklığına uğratacağına emindi.

Murat gözlerini Deniz'den kaçırarak yavaşça sandalyesini geriye doğru itti. Deniz telaşla kıpırdandı. Onu öylece terk edeceğini hissetmiş gibiydi.

Murat ayağa kalkıp aceleyle çıkışa yöneldi. Deniz'in boğazından histerik bir kahkaha koptu.

"Elbette tek laf edemedi gidecektin. Bunu nasıl düşünemedim? Korkak piç!" diye arkasından sessizce söylendi.

Murat dediklerini duydu ancak dönüp tepki verecek cesareti yoktu. Gözleri yerde koşar adım uzaklaştı. Arabası yolun karşısındaydı.

Deniz bir sigara daha yaktı ve ikinci kahvesini söyledi. Sigarasından ilk nefesini aldığı anda kulakları tırmalayan bir fren sesi ve çarpma sesi duyuldu. Ses çok yakından gelmişti. Aceleyle ayağa kalktı. Bu sırada kahvesi döküldü.

Caddeye tekrar baktığında yerde yatan birisinin etrafına toplanan kalabalığı gördü.

Beni YALNIZ Bırakma OLUR MU?

Yazan: Nisa KARCI

Yaşlı kadın, pencerenin karşısında yağan yağmuru izliyordu.Hızlı hızlı evine gitmeye çalışanlar,mağazaların altından yağmurun dinmesini bekleyenler,durakta otobüs bekleyenler ve daha niceleri; bu bardaktan boşanırcasına yağan yağmurdan olabildiğince sakınıyorlardı.Bunları düşünürken elindeki örgüye ilmek atıyor, yagmura yakalanan torunları için ocağa koyduğu bezelyenin pişmesini bekliyordu.Yaşlıydı, artık bir günde birden fazla iş yapamıyordu. Yemeği yaparken bile iflahı kesilmişti. Genç kızlığı geldi aklına birden ne kadar çevikti. Şimdi öyle olsa pişen bezelyenin yanına hemen bir de revani fırına verirdi.Onların pişmesini beklerken de ne zamandır temizlemediği evin

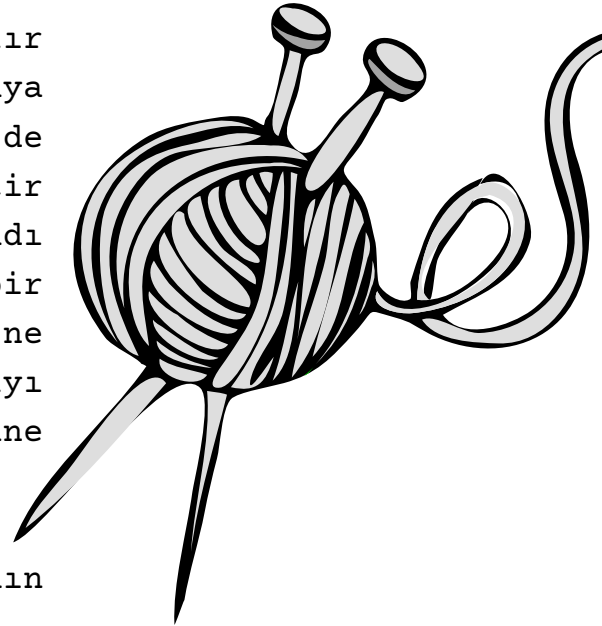
bir köşesinde duran gümüşlüğü silerdi.

Bazen torunlarında kendi gençliğini görürdü. Kendi ismiyle sesleniverirdi onlara. Sahi ismi neydi ki neydi... Keşke sadece kendi ismini unutsa varsın olsun hiç hatırlamasa torunlarının ismini unutmak yıllarca besleyip büyüttüğü torunlarının ismini unutmak ona çok ağır geliyordu. Al bak işte ! Yine unutmuştu en büyüğün adını neydi neydi...

Belki eve daha erken gelseler onunla daha çok vakit geçirseler hatırlardı her birinin adını. Kafasını sallayarak örgüsüne ilmek attı. Gelince çekmeliydi kulaklarını! Burnuna bir koku çalındı. Ağır bir kokuydu, nereden geliyordu ki acaba yoksa Halil Efendi evde mi sigara içiyordu! Halbuki demişti bu herife içme şu zıkkımı evde torunlarımı zehirliyorsun diye. Bir dakika bir dakika bu sigara değil bu yanık kokusuydu. Mutfığa yöneldi, bezelyenin altı harıl harıl yanıyordu. Altını hızlıca kapatıp hepsi mi yanmış kontrol etmek için kaşıkla yemeği kurcaladı çok şükür sadece altı yanmıştı. Derin bir oh çekerek yerine oturup örgüsüne devam etti.

Bu elindeki örgüyü de yan komşunun yeni doğan kızına örüyordu. Kirlete kirlete giydirdi Necmiye. Ördüğünü verirken de söyleyecekti ona evde yenidoğan bebek varken tadilat mı yapılardı. Yazık toz alır hastalanır. Söylene söylene ilmek atmaya devam etti. Sadece bebek de değil kendi de rahatsız olmuştu bu durumdan. İki üç saattir tıklar tıklar tıklar neydi bu canım ! Duramadı yerinde, dış kapıya gitti. Ses daha bir canlı geliyordu. Allah bilir evin içinde ne kadar gürültü yapıyordu bu şimdi. Tam kapıyı açtığı anda kadının birisinin üstüne atlaması bir olmuştu. Nolmustu yahu kimdi bu kadın ? Kokusu da çok tanıdık geliyordu. Bizim köylü müydü acaba kadın özür dileyip duruyordu.

Kadının yüzüne bakarak: "Ablacım niye özür diliyorsun çıkaramadım kimsiniz?" Bu sözlerin ardından kadının ağlaması daha bir şiddetlenmiş yaşlı kadının yüzüne bakarak:"Nine! Fundaya ben ortanca torunun, Zeliha'nın kızıyım. Zil bozulmuş, telefonumda evde kalınca arayamadım seni! 3 saattir kapıya vuruyorum. Açmıyorsun komşularında gitmiş ne yapacağımı bilemedim..."Yaşlı kadın duydukları karşısında ne diyeceğini ne yapacağını bilemedi. Ses ve koku çok tanıdıktı. Zeliha'ya da benziyordu. Kısık bir sesle "F-f-u-nda" diyebilmişti. Kendisi bunca zaman geçmişte mi yaşamıştı.

Üzerinde anlam veremediği bir mahcupluk ve şaşkınlık vardı. Kafası 20 yılı bir anlığına silip atmış bu yaşlı kadına oyun oynamıştı. İyi hissetmiyordu. Funda'ya yönelerek:"Beni yatağıma götürür müsün ?" dedi. Bunun üzerine Funda gözyaşlarını silerek Ninesinin koluna girdi. Yavaşça yatak odasına giderlerken ninesi cılız bir sesle Funda'ya:

"bir daha beni yalnız bırakma olur mu"dedi.

NEREYE

Sümeyye YAVUZ

Ne saati ne de geceyi düşünmeden fırlamıştım evden. Kimsenin suçu değildi kaçtıklarım. Bir daha geri dönebilir miyim bilmiyorum, şimdi nereye giderim onu da bilmiyorum.

Aysel abla aslında iyi insandı. Hep etrafındakileri suçlar, durmadan söylenirdi ama vefalıydı. Bir başına bırakmışlar daha on altısında evsiz barksız. Onu çocuk yaşta kimsesiz bırakan babasına çocuk gibi bakıyor şimdilerde. Beni de çok sever, bilirim, ama sabaha kadar sorar da sorar.

Sevim de bu saatte uyumuştur çoktan. Kalbi temiz, saf kızdır Sevim. Panik atakla boğuşup duruyor. Beni öyle karşısında görürse endişelenir. Kendine dermanı olmayan bana nasıl yardım etsin?

Eylül'üm benim canım kardeşim... Sen şimdi çocuklarının baş ucunda dalmışsındır kitaplara, gözlerin kan çanağı... Yıllarca bir gün sitem etmeden çalıştın baktın çocuklarına yapayalnız. Üç kuruş daha fazla almak için gecelerini de ders çalışmaya adadın. Dertlerimi sana nasıl yük ederim? Senin yükün senden ağır...

Gün ağaracak nerdeyse zaman ne kadar da hızlı geçmiş? Gidecek yerim yok diye mi bu kadar hızlı yürümüşüm bunca yolu?

Gökyüzüne hiç bu kadar yabancı bakmamıştım

Sanki tüm sokakların sahibi var da bir benim burada misafir. Yeniden ait hisseder miyim acaba bir gün?

Ben kafamdaki bu sorulara cevap ararken gözüm ara sokaklardan birine takıldı. Bir kadın gölgesiyle boğuşuyor gibi öfkeyle elini kolunu sallıyordu. Bir anda bana doğru yönelmeye başladı. Peşinden iri yarı kapkara bir adam belirdi. Kadın hızlı koşmaya çalışıyor ama tek ayağı aksıyordu. Adamın hiç acelesi yok, sinsi bir avcı yürüyordu. Hiç oralı olmayacaktım önce, benim meselem başkaydı ve bu gecenin derdi bendim. Ama tutabilir miyim hiç kendimi? Biraz geri çekildim, kadın tam köşeyi dönerken elinden tuttum. Yardıma ihtiyacın var mı dedim, başını öne doğru iki kere salladı. Kadını hızlıca bir pasajı içine çektim. Orada rastgele bir apartmana girdik.

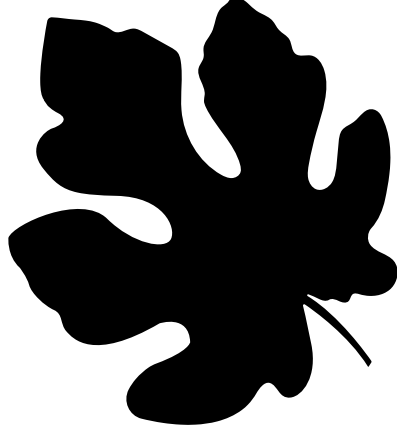
Hiç konuşmadan bir süre bekledik. Kaçtığı adam oralarda olmalıydı. Adam beni daha önce hiç görmedi. Kadına bekle diye işaret edip, apartmandan tek başıma çıktım etrafı kontrol etmek için. Biraz yürüdüm. Şüpheli bir hareket yapmadan tek tek her yere göz gezdirdim. Bir yandan buradan sağ salım çıkarsak ne kadar uzaklaşabiliriz, güvenli bir yer bulabilir miyiz, bunları düşünüyorum. Bakabileceğim her yere baktığımı düşünerek geri döndüm. Apartmana girdiğimde kadın yoktu. Yukarı çıktım, terasa baktım, terastan aşağı baktım, görüş alanımdaki her yere baktım. Yoktu. Ağır ağır indim merdivenlerden. Kaldırımın kenarına attım kendimi, oturdum. Kendi derdimle mücadele ederken, başka birinin hayatının endişesine kapıldım. Belki de başıma gelecek büyük bir beladan kurtulmuştum. Ama yüreğim hiç öyle hissetmiyordu. Kadının hikayesini bile bilmiyordum. Gözlerinde korkudan çok çaresizlik vardı. Yardıma ihtiyacı olduğunu anlatmak için başını sallarken yüzünde bunu başaracağıma inancının olmadığına verdiği bir umutsuzluk vardı. Başaramadım da... Bu gece bir de bunun yükünü taşıyacağım. O kadına ne olduğunun merakı da cabası. Allah'ım nasıl bir gece yaşıyorum böyle? Bir an önce sabah olsun istiyorum. Yavaş yavaş bedenimin yorulduğunu hissediyorum. Öncelikle uyuyacak bir yer bulmalıyım. En yakın otel ne kadar uzaklıktaydı acaba? Telefonum da cüzdanım da yanımda yok ki, otel yanı başımda olsa ne olacak?

İki arka sokakta üniversiteden bir arkadaşım yaşıyor. Sorumsuz, gamsız, bomboş bir yaşam tarzı vardı. Evine kimin girip, kimin çıktığı belli değildi. Gitsem şu saatte ne oldu demez alır içeri beni. Asla merak etmez ne olup bittiğini. Bu geceyi orada geçirebilirim aslında ama sokaklar mı daha güvenli o ev mi daha güvenli bilemedim. Oturduğum yerden kalktım, biraz daha yürüdüm. Şimdi çocukluğuma dönsem... En son çocukken mi güvende hissetmişim ben? Annemle gittiğimiz salı pazarında annem tezgahta sebze seçerken bir kadını ona benzetip peşine takılmıştım. Sonra annem olmadığını farkettiğinde durdum. Etrafıma baktım o kadar kalabalıktı ki... Hareket halinde bir sürü insan... Ve hiçbiri annem değildi. Kalbim hızlı hızlı atmaya başladı, gözlerim doldu. Sonra bir anda elimi tutup çekti biri. Annemdi. O duyguyu nasıl kelimelerle tarif edebilirim bilmiyorum. Şimdi de biri elimden tutup çekse diye bekliyor sanki bir tarafım.

Güneş kendini belli etmeye başlıyor, gökyüzünde. Bugün de benim için doğsun güneş. Bugün de ben doğayım yeniden. O kadına ne oldu acaba? Neredeydi şimdi? Bir gün de onun için doğsun güneş... Bir gün de o doğsun yeniden...

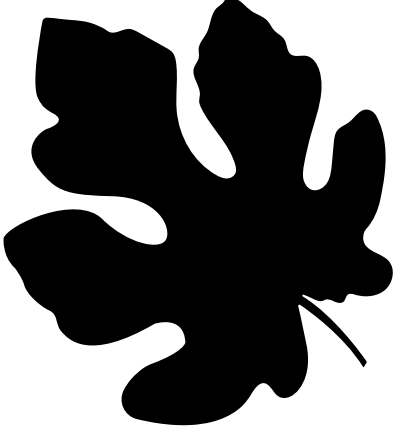
İNCİR AĞACI

İdris HASANOĞLU

O kendini bildiği bileli, mahallenin erkekleri uzun güz akşamlarında bu yol çeşmesinin üzerine oturtup sohbet ederlerdi. Hemen harmanım kenarında yer alan bu çeşme, nice insanın buluşmasına şahitlik etmiş, nice koyu sohbeti bağrında saklamıştı. Yaşlılar sohbet ederken, çocuklar da çevredeki taşların üzerine çömelerek onları dinlerlerdi. Hasan da harman kenarında bir taşa oturmuş, gözlerini gökyüzüne dikmiş yıldızları izliyordu. Kendi hallerinde, nasıl da büyümlü bir görünümüleri vardı... Huzursuz olduğunda gökyüzü bir kaçıştı Hasan için ve buna kimse engel olamazdı; bu onu rahatlatıyordu.

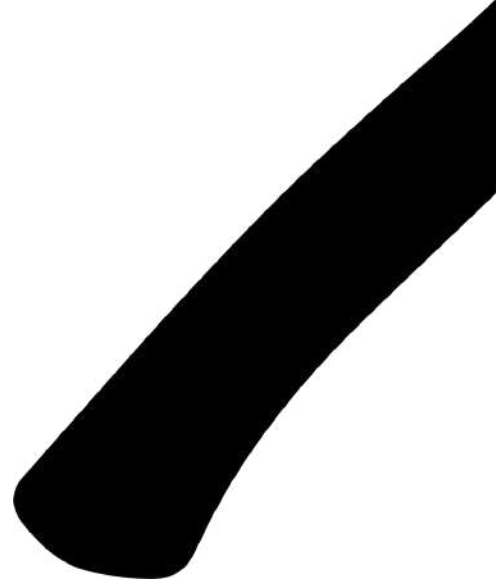
Dedesı baltayı kavrayıp koca ağacı bir hamlede kesivermişti. Hasan'ın masum dünyasında bu görüntü, ruhuna unutulmayacak karanlık yansımalar olarak kazınmıştı. Az ötede, evlerinin kapısından şaşkınlık içinde bakan bir çift göz vardı. Amcaoğlu Yakup olup bitenlerden habersiz, incir ağacının duvara çarpmasının çıkardığı seslere koşmuştu. İncirler neredeyse ayağına gelmişti, uzanıp koparmalıydı. O zamana kadar dallarına erişemedikleri bu ağaç yerde yatıyordu. Onlar, artık bir yarışa girmişçesine, dallar arasındaki en güzel incirleri bulup anında yeme telaşına düşmüşlerdi. Karşı duvarın üstünde, çiçek saksıları arasında yaslanmış olup bitenlerden bihaber izleyen kedinin şaşkın bakışları altında, adeta bir milat doğuyordu: İncir ve asmanın kesildiği gün! Bu olay, aile içinde "İncirin kesildiği günden önce" ve "o günden sonra" diye anılacak yeni bir dönemin başlangıcıydı sanki. Ondan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacak, olamayacaktı.

Öyle ya, bugün incir ağacı balta ile kesilmiş, ardından da avlunun diğer tarafında bulunan asma da bu öfkeden nasibini almıştı. İşin aslı, Hasan sabah evden çıkarken büyük agasından, ağaçtan bir incir koparmasını istemişti. Hüseyin, kendisinden on yaş büyüktü ve boyu çok uzundu, ağaca uzanıp koparacaktı, o kadar. Kendisi için erişilmesi imkansızdı, agası bunu kolaylıkla yapabiliyordu. Onun agası çok büyüktü, çok güçlüydü. "O benim agam," dedi içinden ve onunla gurur duydu. İç içe geçmiş avluların yol tarafındaki çıkışında, sağda bulunan bu incir ağacına dedesi gözü gibi bakar, suyunu hiç eksik etmezdi. Bu yıl da dallarında bereket vardı; dedesi nihayet emeklerinin karşılığını alacağını düşünüyordu. Dedesiyle amcası, Hasanların evine bitişik olan diğer evde birlikte otururlardı. Torunları kalabalıktı, oğullarını ise hesaba katmıyordu zaten. En küçük torunu onun gözdesiydi; ilk olgunlaşan meyveyi önce ona yedirecekti, bu meyve onu haklıydı.

Dedenin kafasındaki plan buydu ve kimse bunu bozamazdı. Öyleydi ama o gün hesapta olmayan bir durum yaşanmış, o özel kişiye ayrılan meyve koparılıp yenmişti. Sonrasında olanlar, incir ağacının ve asmanın kaderini karartmıştı. Asma demişken, o da başka bir karın ağrısıydı; Hasanların avlusunda kalıyordu ve onlara aitti. Hal böyle olunca da, bu olay yüzünden aile içindeki kavgaların arkası hiç kesilmeyecekti. Oysa asmanın hiç "suçu" yoktu, ondan tek bir yaprak bile koparılmamıştı.

Yaşlılar günlük işlerden bahsedip dertleşirken, Hasan hala gökyüzünde yıldızlar arasında gezmeye çalışıyor ama incir ağacının kesilmesi ve sonrasında yaşananların etkisinden kurtulamıyordu. Dedesinin tepkisine anlam veremiyor, bir tek incir için yok edilen koca ağaca yanıyordu. "Keşke o inciri yemeseydim de ağaç kesilmeseydi" diye iç geçiriyordu. Dedesi ondan bir inciri kıskanmıştı! Keşke bunu bilmeseydi, görmeseydi...Bu acı, yaşamı boyunca içinde ağır bir taş gibi oturacaktı.

Dedesi ve ailesi arasında o günden sonra esen soğuk rüzgarlar, ileriki yıllarda da devam edecekti. Babası pek laf etmiyor, etmek de istemiyordu. Olan olmuş bir kere; durumu daha da çekilmez hale getirecek sözlerden kaçınıyor, başkalarının da konuşmasına izin vermiyordu. Ama annesi bu hareketi asla affedemedi. Bir yemiş uğuruna kesilen ağaca üzülüyor, bir de "Hasan da onun torunu değil miydi, bunu nasıl yapar?" diyerek durumu asla kabullenemiyordu. Hele kendi asmalarının kesilmesi... Evet, annesi öyle diyordu: "Bizim asmamızı kesmeye asla hakkı olamazdı!" Ama olan olmuştu bir kere. Olmuştu... Dedesi ileriki yıllarda o incir ağacını da, asmayı da yeniden . filizlendirip büyötmek için çok uğraştı ama nafile... Sanki . ağaçlar da kendilerine yapılanı affetmemiş, küsmüşlerdi. Oysa dedesi de yaptığına pişmandı ama öfkesine yenik düşmüştü bir kere.

Hasan'ın dedesi çalışkan ve eli marifetli bir adamdı. İlerlemiş yaşına rağmen evde oturmayı sevmez, eşğini semerleyip biner ve tarlanın kolunu tutardı. Çayın karşısında, içinden küçük bir derenin de aktığı güzel bir bahçesi vardı. Derenin her iki yanındaki topraklar da onlarındı. Ancak o, sadece kuzeyde kalan dar ve uzun parçayı zerzevat ve bostanla doldurur, yaz günleri bahçesi parmakla gösterilirdi. Hasan Aga'nın bahçesindeki zerzevatlar ve bostanlar dillere destandı. Bir de derenin bahçe tarafında, temelde erikler ve armutlar, daha yukarıda ise ulu bir ceviz ağacı yükselirdi. Bahçesini bu dereye sular, kurak aylarda dere akmazsa derenin kaynağına yakın bir pınardan hortumla su çeker yine de susuz bırakmazdı.

Hasan, o büyük olaydan sonra dedesinden iyice çekinir olmuştu

Artık ona ait olan meyvelerden, sebzelerden asla koparmıyor, bunu düşünmeye bile cesaret edemiyordu. Dedesi sinirli bir adamdı, kim bilir yine ne yapardı... Zaten annesi de onu sıkı sıkı tembihler, dedesi dahil hiç kimsenin bahçesinden en küçük bir şey bile koparmamasını öğütlerdi. Hasan da zaten o olayın sebep olduğu tatsızlıkları ruhunun derinliklerinde yaşamıştı. Doğrusu çok küçük yaşta büyüklerine karşı, en çok da kendisine en yakın olması gereken kişilere karşı ciddi bir sevgi ve güven bunalımı sarsıntısı geçirmişti. Dedesine mesafe koyduğu çok açıktı. Bu mesafeyi aklıyla düşünerek ve olayları muhakeme ederek koymamıştı; küçücük kalbi, bu ayrımı dedesine bir türlü konduramamıştı. Bir incir yediği için incir ağacının kesilmesi, yetmedi bir de "suçsuz" asmanın aynı kaderi paylaşması...

Yıllar geçmiş, Hasan biraz daha büyümüştü. Artık tek başına karşı sırtlardaki ağıla da gidiyordu. O gün yine babasıyla birlikte gidecekti. Eşeğe de binmek çok zevkli oluyordu. Ağıla vardıklarında güneş karşı dağların ardından henüz yeni doğuyordu. Koyunlar çoktan ayaklanmıştı. Babası ağılın kapısını açınca, hayvanlar dışarı çıkmak için itişip kakışırken; kuzular, annelerinden emdikleri sütle tok oldukları için sakince yatıyorlardı. Koyunlar önce dereden su içip karşıya geçmişlerdi. Bu sırada babası ağılın alt tarafındaki bahçeye indi ve sulama hortumunun yerini değiştirdi. Hortum çok ince, akan su da azdı; bu yüzden sulama işi uzun sürerdi. Akşamüstü tekrar hortumu başka bir kırığa aktaracaktı. Mehmet Aga koyunların peşinden giderken Hasan'a seslendi:

- İkindiden sonra ağıla gelirken anan köpeklere özel ekmek yapacak, onu mutlaka getir, diye tembihledi.

- Tamam baba, ben ikindi vakti gelirim, dedi Hasan ve bakına bakına evin yolunu tuttu.

Dönüş yolu baş aşağı olduğu için yürümek çok rahattı. Çayın boyuna inmek üzereydi. Dedesinin bahçesinin yakınındaki ara yoldan çaya doğru yürürken gözü dedesinin sarı sarı olgunlaşmış piravuştarlarına (eriklerine) ilişti. Onları görünce daha fazla dayanamadı. Bir koşuda yonca ekili tarlayı geçip ağacın altına vardı. Bir yandan piravuştarları iştahla yerken, bir yandan da dedesinin bahçesini süzüyordu. Birden gözü karpuzlara takıldı. Evet, evet... Hemen en büyüğünü koparmalı ve gizli bir yerde oturup tek başına yemeliydi. İncir ağacı olayı hala aklındaydı ama artık büyümüştü; öyle hissediyordu. Hem dedesi onu yakalayamazdı ya, ne olacaktı ki? En büyük karpuzu koparıp kucakladı. Hızlı adımlarla az aşağıda kendilerine ait tarlaya indi ve mısırların arasına gizlice oturdu. Ailesi burayı her zaman mısır ile birlikte fasulye ekerdi; fasulyeler mısırlara sarılır, birlikte uzayıp gelişirlerdi. Karpuzu cebindeki çakısıyla iki parçaya ayırdı. İçi kıpkırmızıydı. Önce göbeğini çakısıyla dikkatlice kesti ve yemeye başladı. Karpuzun çok büyük bir bölümü kalmıştı ama arkasında iz bırakmamak için onu yanında götüremezdi. Kimsenin haberi olmamalıydı.

Akşam evde yemekler yenmiş sohbetler başlamıştır. Hasan Aga bahçeden karpuzun koparıldığını fark etmiştir, ancak kimin yaptığı konusunda bir fikri yoktur. Bu karpuzu tohumluk bıraktığını, "Bir sürü karpuz arasında gide gide onu buldular" diye söyleniyordu. Hasan bu sözleri duyunca üzölmek bir yana, sevinliyordu. İncir ağacının intikamını alıyordu. "Gönöl yıkıp da ibadet eyleme; can incitip de menzil bekleme." Demişti Hacı Bektaş-ı Veli. Dede zamanında Hasan'ın canını incitmiş, onun güvenini yıkmıştır. Şimdi o bahçeden topladığı en güzel karpuzların ve bostanın bereketini tek başına yaşayamaz; çünkü incittiği o küçük çocuk, büyüüp kendi adaletini o bahçeden gizlice tahsil etmektedir.

NOT: 'AGA' KELİMESİ BATI TRAKYA'DA 'AĞA' VE 'AĞABEY' ANLAMLARINDA KULLANILMAKTADIR.

